

UNIVERZITA PARDUBICE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2009

Magda Jurášková

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

**Integrace cizinců v České republice
na příkladu Pobytového střediska Kostelec nad Orlicí**

Magda Jurášková

Bakalářská práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Magda JURÁŠKOVÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociální antropologie**

Název tématu: **Integrace cizinců v České republice na příkladu
Pobytového střediska Kostelec nad Orlicí**

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

Studentka zpracuje téma dle následující osnovy:

- druhy integrace a její historický vývoj v České republice a ve světě
- jakým způsobem probíhá integrace, integrační program
- integrace a způsob adaptace cizinců/uprchlíků v České republice
- vývoj azylu v mezinárodním a národním měřítku
- integrace v praxi: problém integrace na příkladu Pobytového střediska Kostelec nad Orlicí

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

COUSSEYOVÁ, Mary. Rámec integrační politiky.(2000)

MULTIKULTURNÍ CENTRUM PRAHA, o.s. Cizinci, naši a média.(2007)

MULTIKULTURNÍ CENTRUM PRAHA, o.s. Nečitelní cizinci – Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku.(2003)

RADA EVROPY. Rozmanitost a soudržnost.(2000)

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. Menšiny a migranti v České republice.(2001)

Vedoucí bakalářské práce:

prof. PhDr. Leoš Šatava, CSc.

Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Livia Šavelková, Ph.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 ods. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 24.3.2009

Magda Jurášková

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěla poděkovat panu prof. PhDr. Leoši Šatavovi, CSc. za vedení mé práce, odbornou pomoc a čas.

Velké poděkování patří zaměstnancům a klientům Pobytového střediska Kostelec nad Orlicí, kteří se stali součástí výzkumu, byli pro mne inspirací a přispěli cennými radami.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala mé rodině za velkou podporu po celou dobu mého studia.

Bez těchto lidí by tato práce nikdy nemohla vzniknout.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá otázkou uprchlíků v České republice. Konkrétně se zaměřuje na problematiku integrace žadatelů o azyl do české společnosti.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje obecně pojmu integrace, jejím modelům, dále pak azylu, jeho historickému vývoji a azylovým střediskům na území České republiky. V závěru pak integračním programům v České republice.

Praktická část práce představuje Pobytové středisko Kostelec nad Orlicí, neziskové organizace, které zde působí, volnočasové aktivity, jež k integraci velkou formou napomáhají a taktéž poukazuje na spolupráci s městem Kostelec nad Orlicí. Nezbytnou součástí praktické části je také samotný terénní výzkum a dotazníkové šetření.

KLÍČOVÁ SLOVA

uprchlík, integrace, pobytové středisko, Kostelec nad Orlicí

TITLE

The integration of foreigners in Czech republic in the case of Residential centre in Kostelec nad Orlicí

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with the question of escapees in the Czech Republic.

Besides, it focuses on difficulties of asylum applicants' integration into the Czech population.

The thesis is divided into two parts : theoretical and practical. The theoretical part is devoted to a basic idea of 'integration', its models, further to the asylum and its historical evolution as well as to asylum centers on the Czech territory. The final chapter is devoted to integration programs.

The practical part introduces the residential centre in Kostelec nad Orlicí, non-profit organisations that are situated here and free time activities contributing greatly to the whole integration.

Apart from that, the practical part also refers to the cooperation of the town Kostelec nad Orlicí. The essential element of the practical part is also the terrain research itself and the survey questionnaire.

KEYWORDS

refugee, integration, the Residential centre, Kostelec nad Orlicí

Obsah

Úvod.....	- 10 -
1. Integrace.....	- 11 -
1.1. Integrace jako pojem	- 12 -
1.2. Základní pojmy	- 12 -
1.3. Modely integrace.....	- 13 -
1.3.1. Německý model	- 13 -
1.3.2. Francouzský model	- 14 -
1.3.3. Britský model	- 14 -
1.3.4. Asimilační model, „melting pot“	- 15 -
1.3.5. Diskriminační model, asimilační model, multikulturní model	- 16 -
1.3.6. Integrace sídelní, politická, společenská a kulturní	- 16 -
2. Azyl.....	- 18 -
2.1. Co je to azyl	- 18 -
2.2. Pojem migrant, uprchlík, azylant	- 19 -
2.3. Historický vývoj azylu ve světě	- 19 -
2.4. Azylová politika v České republice	- 20 -
2.4.1. Před rokem 1989	- 20 -
2.4.2. Po roce 1989.....	- 21 -
2.5. Azylová zařízení na území České republiky	- 22 -
2.5.1. Přijímací střediska.....	- 22 -
2.5.2. Pobytové střediska	- 23 -
2.5.3. Integrační azylová střediska.....	- 23 -
3. Integrační program.....	- 24 -
3.1. Státní integrační program.....	- 24 -
3.2. Neziskový sektor.....	- 25 -
4. Terénní výzkum.....	- 26 -
4.1. Metodologie	- 26 -
4.2. Kostelec nad Orlicí.....	- 27 -
4.3. Pobytové středisko Kostelec nad Orlicí	- 27 -

4.3.1. Poloha.....	- 27 -
4.3.2. Vznik.....	- 27 -
4.3.3. Areál pobytového střediska.....	- 27 -
4.3.4. Volný čas.....	- 29 -
4.4. Neziskové organizace.....	- 29 -
4.5. Spolupráce s veřejností a městem Kostelec nad Orlicí.....	- 29 -
4.6. Výzkum	- 30 -
4.7. Dotazníkové šetření PoS	- 35 -
Závěr.....	- 48 -
Seznam použitých zdrojů	- 51 -
Seznam ostatních zdrojů	- 52 -
Seznam zkratk	- 54 -
Přílohy	- 55 -
Příloha číslo I. Počet žadatelů o mezinárodní ochranu.....	- 55 -
Příloha číslo II. Žádost o umožnění praxe	- 56 -
Příloha číslo III. Dotazník v českém jazyce.....	- 57 -
Příloha číslo IV. Dotazník v ruském jazyce.....	- 61 -
Příloha číslo V. Organizační struktura SUZ	- 65 -
Příloha číslo VI. Plánek areálu PoS	- 65 -
Příloha číslo VII. Fotografie z PoS Kostelec nad Orlicí	- 66 -
Příloha číslo VIII. Plakát „Den hudby bez hranic“	- 67 -
Příloha číslo IX. Plakát „Výstava Angely Furis“	- 68 -

ÚVOD

Tématem pro svůj výzkum jsem si zvolila „Integraci cizinců v České republice na příkladu Pobytového střediska Kostelec nad Orlicí.“

O problematiku uprchlíků a azylu jsem se začala blíže zajímat od druhého ročníku vysoké školy. Prvním impulsem byl kurz „azylové problematiky“ vyučujícího v rámci oboru sociální antropologie na Univerzitě Pardubice. Můj zájem podpořila i skutečnost, že jedno z pobytových středisek se nachází nedaleko mého bydliště a „otázku uprchlíků“ jsem nepřímo vnímala již při samotném zřízení pobytového střediska.

Ve své práci se podrobněji zabývám integrací žadatelů o mezinárodní ochranu do české společnosti prostřednictvím pobytového střediska, v mém případě v Kostelci nad Orlicí.

Cílem mé práce je především zodpovědět otázku, jakým způsobem je v praxi realizována problematika zabývající se integrací žadatelů o azyl do české společnosti.

Integrace je „problém“, který je a stále více bude součástí našeho života. Každý den potkáváme na ulici, v práci nebo v obchodě někoho, kdo není občanem České republiky, tedy alespoň z pohledu českého občanství. U někoho to na první pohled není ani poznat, u někoho to je barvou pleti nebo stylem oblékání viditelné hned. Ať chceme nebo ne, žijeme v multikulturním světě a pohybujeme se v multikulturní společnosti. Multikulturalismus se tak postupně dostává do povědomí nás všech a čím dál tím více se na něj mnoho lidí odkazuje a zabývá se jím.

Podle slov Roberta Huguese, na kterého se ve své knize „Politická teorie multikulturalismu“ odvolává Pavel Barša (Barša 2003): *„Multikulturalismus tvrdí, že lidé s různými kořeny mohou žít pospolu a učit se porozumět obraznosti druhých, mohou a měli by se bez předsudků či iluzí dívat přes hranice rasy, jazyka, rodu a věku a učit se myslet na pozadí promíšené společnosti“* (Hugues, in: Barša 2003:5). Multikulturalismus by však nemohl probíhat, kdyby neexistovala již zmíněná integrace.

Vlastní bakalářskou práci jsem rozdělila na:

1. část teoretickou - zaměřenou na
  - integraci
  - mezinárodní ochranu
  - integrační programy

2. část praktickou – zaměřenou na
  - Pobytové středisko Kostelec nad Orlicí
  - vlastní výzkum včetně dotazníkového šetření

1. Integrace

Multikulturalismus a integrace spolu velice úzce souvisí. Chtěla bych se nyní podrobněji zaměřit na státy, které jsou svými integračními modely předlohou pro státy ostatní. Jednotlivě si tyto modely rozebrat a ukázat na nich, jak a čím se mezi sebou liší. Pozastavit se nad tím, jak tyto procesy fungují v praxi. Poukázat na to, jak se tyto modely vyvíjely z historického hlediska. A samozřejmě také vysvětlit základní pojmy, které s integrací migrantů a azylantů souvisí.

Giovanni Sartori (2000) ve své knize „Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci“ rozděluje imigranty podle odlišností do čtyř skupin. Na odlišnosti týkající se náboženského vyznání, etnika, zvyklostí nebo jazyka. Cizince tak považuje za odlišného kvůli tomu, že vyznává jiné náboženství (rozdíl mezi křesťanstvím a islámem), mluví jiným jazykem, má jiné tradice či zvyklosti nebo pochází z jiného etnika (arabského, černošského...). Uvádí také, že první dvě odlišnosti jsou jiné než druhé dvě. Jazyku se člověk naučí, zvyklostem se může přizpůsobit. Co se však týče náboženského vyznání nebo příslušností k určitému etniku, můžeme se setkat s problémem. (Sartori 2000)

Sartori také uvádí tři zdroje, ze kterých migrační proudy čerpají. Přesněji říká: *„Prvním z nich jsou lidé v minulosti nehybní (zemědělské národy); tím druhým je skupina urbanizovaných lidí, kteří ve městech umírají hladem a ten třetí pochopitelně tvoří nadměrný počet novorozenců, jejichž život zachránila lékařská věda, aniž by ovšem kontrolovala jejich početí.“* (Sartori 2000:67)

Obecně řečeno, integrace je ztížená specifiky jednotlivých imigračních prostředí a migrujících skupin. Z toho se odvíjí i různé teorie, přístupy, terminologie a koncepty. Jak je uvedeno v knize „Menšiny a migranti v České republice“, příkladem těchto rozličností může být například pojem „asimilace“. *„Je-li užit v Evropě, má často jasný podtext konečného stavu fáze adaptace v migrační společnosti – splynutí s majoritou. V americkém kontextu většinou vyjadřuje rozličné formy adaptace bez jejich bližší specifikace. Naopak často zejména v Evropě skloňovaný pojem „integrace“ americká odborná veřejnost používá minimálně.“* (Drbohlav; in: Šišková 2001:23-24). Můžeme

se tak tedy přesvědčit, že jeden pojem nemá v různých společnostech úplně tentýž význam.

1.1. Integrace jako pojem

Jak již bylo naznačeno v předcházejícím odstavci, samotný pojem integrace bývá často označován jako těžko uchopitelný. P. Bauböck (1994), na kterého se ve své práci odkazuje Blanka Tollarová, uvádí dva základní typy pojmu integrace. Integraci lze chápat buď jako

- změnu stavu, tj. proces začleňování se do socioekonomického, právního a kulturního systému majority
- nebo jako stav, tj. výsledný stupeň propojenosti. (Bauböck, in: Tollarová 2006:4.odst)

S odvoláním na Friedricha Heckmana (1999) uvádí Blanka Tollarová ve své práci „Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?“. *„Friedrich Heckmann uvádí tři možnosti, jak slovu "integrace" rozumět: jako vytváření nové struktury z jednotlivých částí, jako zlepšování vztahů v rámci struktury a jako přidávání jednotlivých prvků nebo částí struktur do existujících systémů, se kterými se propojí a vytvoří celek). Integrace je proto podle Heckmanna stejně tak proces propojování prvků, jako výsledný stupeň propojenosti celku.“* (Heckman, in: Tollarová 2006:3.odst)

1.2. Základní pojmy

Nyní vysvětlím základní rozdíl, mezi integrací a asimilací. Oba pojmy jsou relativní a v mezinárodním měřítku jsou používány a chápány odlišně. Následně tedy objasním jejich užití v České republice.

Asimilace je rychlá, „jednoduchá“ adaptace cizince do nové společnosti. Je to postupné včleňování jednoho etnika a jeho kultury do jiné kultury tak, že znaky původní kultury se ztrácejí a jsou nahrazovány znaky dominantní přejímané kultury. Jedinec přestane dbát o svou identitu a zaměří se na kontakt s majoritou.

Naopak integrace je proces vzájemného přizpůsobování. Propojení majoritní a minoritní populace. Integrace je také proces, který nemá konečný stav, spíše se neustále vyvíjí. Integrace je začlenění jednotlivce či skupiny do většinové společnosti, aniž by ztratil svou vlastní identitu a kulturu.

S odvoláním na Blaschke (1996) Horáková předkládá 4 teorie, které se vyvinuly z původně asimilačních teorií vlivem světové akulturace.

První je integrace, kde se jedná o sbližování kultur, přičemž dlouhodobě převažuje kultura země imigrace. Za druhé separace, která uchovává původní kulturu imigrantů, aniž by se dal prostor pro vniknutí kultury nové (imigrační země). Třetí teorií je marginalizace, kde se ztrácí původní kultura a přizpůsobení nové kultuře je pouze částečné a poslední teorií je asimilace nebo absorpce do kultury země, kam imigrant vstupuje a opuštění své původní kultury. (Horáková 2001)

1.3. Modely integrace

V rámci integrace se můžeme setkat s několika modely, které vymezují různí autoři jinak. Pavel Barša (2003) ve své knize „Politická teorie multikulturalismu“ uvádí tři modely imigrace. Německý, francouzský a britský model.

1.3.1. Německý model

Německý model spojuje se slovem *Gastarbeiter* (v překladu zahraniční pracovník, cizí pracovník), které vylučuje předem možnost, že by se příchodci někdy mohli stát „přistěhovalci“ a „usedlíky“. Tito lidé jsou a mají navždy zůstat pouze cizinci a předpokládá se, že se dříve či později stejně vrátí tam, odkud přišli. Jak Barša dále uvádí, těmto „cizincům“ jsou sice zaručena základní lidská práva, avšak podmínky pro získání občanství a celou šíři politických a občanských práv, jsou těžké. Jsou tedy zapojeni do společnosti, ale jako zvláštní skupina s výrazně nižším statutem než řádná většina. Ve vládním usnesení z roku 1973 byl pro tento zvláštní případ použit speciální výraz „přechodná integrace“. Úplně jiný případ je ale vztah k přistěhovalcům německého občanství, i když dotyční žijí po staletí úplně jinde než na území současného Německa. Barša zde poukazuje na rozdíl mezi francouzským a německým pohledem na věc. „*Německé národní sebepojetí je ideálně-typickým opakem francouzského. První můžeme charakterizovat jako objektivistické. Deterministické a opřené o identitu, druhé je subjektivistické, voluntaristické a opřené o ideu. Zatímco Francouz zakládá svou národní příslušnost na přijetí univerzalistických principů francouzské republiky, pro Němce není tato příslušnost otázkou volby, ale je dána krví a kulturou.*“ (Barša 2003:219)

1.3.2. Francouzský model

Tím jsme se dostali k dalšímu modelu, který Barša ve své knize uvádí. Francouzský model. Barša výstižně shrnuje „právo krve“ v Německu oproti „právu země“ ve Francii. Francie je otevřena všem, kdo žijí a pracují na jejím území. Tato občansko-politická integrace, jak ji Barša nazývá, je ovšem pochopena současně i jako kulturní asimilace. Veřejné instituce ve Francii nijak nepodporují rozvoj nebo uchování etnických identit, znaků a specifik, které byly pro „příchozí“ občany typické, a se kterými byli spjati. Jak píše Barša - za to, že se přistěhovalci stanou rovnými a svobodnými příslušníky Francouzské republiky, požadují i přijetí zvláštní francouzské kultury. *„Kulturně-skupinová odlišnost je tolerována jako soukromá záležitost, nikoliv však jako součást veřejné kultury.“* (Barša 2003:219). Z našeho pohledu bychom tedy mohli v případě Francie mluvit o asimilaci.

1.3.3. Britský model

Posledním modelem, který Pavel Barša předkládá je britský model. Tento model stojí na opačné straně než model francouzský. V Británii se uplatňuje způsob integrace, který Barša nazývá kulturním pluralismem. Zde jsou respektovány, připouštěny a zohledňovány odlišnosti. Práva jednotlivců jsou spjata s jejich příslušností k určité skupině. Pluralismus předpokládá určité osvojení a přijetí většinové kultury. Spojuje tedy uznání kulturně-skupinových rozdílností a předpokládá nerovnosti jejich nositelů, které se odráží v podřadném politickém a sociálně-ekonomickém postavení. Někdy se tedy nevyhneme jistému hierarchickému postavení s nadřazeností anglické kultury. (Barša 2003)

Liberální kulturní pluralismus se také výrazně rozvíjel od 60. let v Nizozemsku a Švédsku. V případě Nizozemska úzce vychází z tradice akomodace náboženských rozdílností v rámci nizozemské společnosti samotné. *„Švédský multikulturalismus lze zase pochopit jako rozšíření sociálně-demokratického principu solidarity z ekonomicky postižených i na vyloučené etnické skupiny.“* (Barša 2003:222). Na závěr tedy můžeme citovat Pavla Baršu, který říká: *„Společným rysem britského, holandského a švédského liberálního multikulturalismu je spojení uznání a veřejné podpory kulturně-skupinové různorodosti s respektem k individuální rovnosti příslušníků všech skupin.“* (Barša 2003:222)

Pluralitní kulturní integraci mohou podstatně posílit i sdělovací prostředky. Především tím, že přiblíží majoritní většině způsob života přistěhovalců, jejich

jazykové, kulturní a náboženské tradice. Imigranti sami pracují na zakládání svých vlastních novin, rozhlasových stanic apod...(Horáková 2001). „*Obraz majoritní populace o přistěhovalcích utvářený na základě obsahu masmédií je rozhodujícím způsobem určován tím, co je konzumováno.*“ (Horáková 2001:15)

1.3.4. Asimilační model, „melting pot“

V knize „Menšiny a migranti v České republice“ jsou uvedeny dva modely, které jsou spojené s integrací. Model asimilace a model „tavícího kotle“ (melting pot). Model asimilace byl shrnut v tzv. *asimilační teorii*, se kterou přicházejí ve 20. a 30. letech 20. století představitelé tzv. chicagské školy. „*Ta vysvětluje adaptaci imigranta v novém prostředí jako přirozený proces vývoje, končící po čase vlastně nevyhnutelně splynutím, „rozpuštěním se“ v majoritní populaci.*“ (Drbohlav; in: Šišková 2001:24). Po této teorii přichází další model, který je v mnohém velmi podobný. Jedná se o model „tavícího kotle“. Tento model však už přiznává minoritě určitou národotvornou roli. Dále je uveden tzv. *koncept „salátové mísy“*, který reaguje na měnící se migrační realitu. D. Drbohlav píše, že tento koncept „*spíše než míšení vyjadřuje soužití (etnických skupin jak mezi sebou, tak s majoritou) vedle sebe ve vzájemné komunikaci rozličné intenzity. Proces přirozeně a „ideálně“ končí nikoli tzv. strukturální asimilací, nýbrž strukturální integrací, která v sobě nese všeobecnou rovnoprávnost imigrantů s majoritní populací, včetně možnosti uchovat si do jisté míry specifické rysy chování daného etnika.*“ (Drbohlav; in: Šišková 2001:24). Oproti modelu asimilace, který požaduje odpoutání se od svých specifik a úplné začlenění do společnosti, je model „tavícího kotle“ tolerantnější k minoritám a jejich specifikům a odlišnostech. Americký model vlastně na takovýchto rozličnostech „cizinců“ staví. Jak ale píše Giovanni Sartori ve své knize „Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci“, melting pot není zas tak zcela ideální, jak by se mohlo zdát. „*Tavící kotlík přestal fungovat dokonce i ve Spojených státech, tedy na své ideální půdě. Američtí černoši se liší od afrických černochů; jsou to skuteční Američané, kteří mluví „americkou“ řečí. A přece i jejich integrace zařadila zpětný chod. Zpátky se obrací také integrace „hispánských“ imigrantů u Jižní Ameriky.*“ (Sartori 2005:69). Hispánci dnes integraci odolávají, tvoří kompaktní klientely, které se dožadují své vlastní jazykové a kulturní nedotknutelnosti.

Milada Horáková (2001) uvádí, že ve státech západní Evropy byl pojem asimilace chápán jako odklon či opuštění původní kultury a cizinci přijali novou, národní kulturu hostitelské země. V USA byla myšlenka integrace trochu jiná. Založená

na akceptování směsice kultur, jenž se nazývá tzv. „melting pot“, při čemž se očekávalo, že následně vznikne nová homogenní americká kultura. Jak však ukazují historické prameny, ani jeden ze způsobů není lehký a automatický asimilační proces. Jak Horáková dodává, ve většině se totiž majoritní společnost nechce mísit s kulturami imigrantů a často považuje imigranty za neasimilovatelné. Zde už se ale přibližujeme k problému, který je v současné době aktuální a hodně otevřený. Mám na mysli rasismus. (Horáková 2001)

1.3.5. Diskriminační model, asimilační model, multikulturní model

Autoři S. Castles a M. J. Miller (1993) poskytli inspiraci Tatjaně Šiškové (2001), která v knize „Menšiny a migranti v České republice“ uvádí další rozdělení.

První je diskriminační model, který je založen na dočasném a návratném pobytu cizinců, kde jsou imigranti začleněni jen do určité sféry společnosti a není jim dovoleno vstoupit do ostatních oblastí. Tento model v současnosti praktikuje například Německo, Švýcarsko, Rakousko.

Druhým je asimilační model. Ten je založen na rychlém a jednostranném procesu adaptace imigranta do nové společnosti. Za rychlé umožnění získání občanství, práv a povinností majority imigrant zaplatí ztrátou svých kulturních a sociálních specifik a mateřského jazyka, což má vést k rychlému splynutí s majoritní společností. Tomuto modelu je nejbližší Francie.

Třetím modelem je model multikulturní (pluralitní), který podporuje odlišnost minorit od majoritní společnosti. Imigranti mají stejná práva a povinnosti, aniž by se předpokládalo, že se vzdají svých specifik. Naopak, na specifikách a odlišnostech se staví a stát podporuje jejich rozvoj. Minoritní a majoritní společnost se tedy liší jazykem, kulturou, životem... S tímto modelem se můžeme setkat například v Kanadě, Švédsku, Austrálii, Nizozemsku a USA. (Drbohlav; in: Šišková 2001:25-26)

1.3.6. Integrace sídelní, politická, společenská a kulturní

Milada Horáková ve své knize „Zaměstnávání cizinců v České republice“ rozděluje integraci na čtyři části. Na sídelní, politickou, společenskou a nakonec kulturní integraci.

Sídelní integrace představuje základní dimenzi vlastního problému integrace, která začíná právě trvalým usídlením. „*Stupeň integrace imigrantů narůstá s délkou doby jejich pobytu v hostitelské zemi.*“ (Horáková 2001:10). Dále Horáková píše, že by

se možnost získání povolení k trvalému pobytu na území měla odvíjet od doby, kterou v zemi cizinec pobývá. „*Občané cizích států, kteří se v zemi narodili, jejich děti a usídlení cizinci by neměli být nuceni k návratu do země původu. Trvale usídlení cizinci by měli být vyhoštěni jen v případech, že se dopustili závažných trestných činů nebo ohrožovali bezpečnost státu.*“ (Horáková 2001:10).

Dalším typem integrace, kterou se Horáková zabývá je politická integrace. Zde je zajímavou otázkou volební právo cizinců. Ve většině industrializovaných států bývají cizinci vyloučeni z možnosti aktivní i pasivní účasti v národních volbách. Některé země však umožňují cizincům alespoň volit v místních či regionálních volbách. I když volební právo nepatří mezi nejnutnější potřeby imigrantů, je důležitým faktorem jejich integrace. Aktivní volební právo se tak stává signálem, že by imigranti měli být respektováni stejně jako občané.

Společenskou integraci vnímá většina imigrantů intuitivně. Cítí, že nejsou integrováni ani s majoritní společností ani mezi sebou. Velice často mají přistěhovalci nižší společenský status, včetně postavení v zaměstnání a v bydlení. Jak píše Milada Horáková: „*Je snazší prokázat společenskou neintegrovanost či segregaci přistěhovalců, nežli definovat integraci.*“ Dále pak uvádí, že „*nejdůležitější podmínkou sociální integrace je právní ochrana proti cílené diskriminaci.*“ (Horáková 2001:13). Velice důležitou roli v oblasti sociální integrace představuje bydlení. Přistěhovalci jsou většinou usídlováni do chudších částí měst, které nejsou renovovány a zůstávají bez investic. Proto jsou populace přistěhovalců často spojovány s velice nízkou úrovní bydlení. Tato sídelní segregace následně vede k vytvoření vlastní sítě obchůdků, drobného podnikání a poskytování služeb v imigrantských komunitách. Jak podotýká M. Horáková (2001): „*K sídelní segregaci dochází nejen proto, že imigranti hledají levné bydlení, ale i proto, že mají obecný sklon se nastěhovat tam, kde již je usídlen větší počet přistěhovalců.*“ Zdůrazňuje, že „*je třeba vytvářet programy, které by preventivně čelily celkové tendenci imigrantských společenství vytvářet rasově a etnicky separované skupiny populace.*“ (Horáková 2001:13).

Hned v úvodu Horáková (2001) upozorňuje, že by kulturní integrace neměla být ztotožňována s kulturní asimilací. Za podstatnou podmínku kulturní integrace považuje společně sdílený jazyk. Neměl by však vést k potlačení rodného jazyka imigrantů a omezovat je tak v možnosti vzdělání. V moderních společnostech se už většinou nevyžaduje jazyková jednota. V mnoha zemích existují různé autochtonní lingvistické skupiny. Potřebují však jeden společný jazyk, který bude sdílen a používán všemi

i v odlišných kulturních a lingvistických komunitách. Do konce 60. letech bylo v imigračních zemích západního světa akceptováno, že integrace znamená asimilaci do dominantní národní kultury. Jestli se tak nepodařilo v první, tak se tak stalo v následujících generacích, které se již v hostitelských zemích narodily.

2. Azyl

Česká republika byla vždy spíše tranzitní zemí, přes kterou se uprchlíci, převážně ze zemí tzv. třetího světa, snažili dostat do západní Evropy a zemí Evropské unie. S rokem 2004, a tedy vstupem České republiky do Evropské unie, se však i Česká republika stala nejen tranzitní zemí, ale pro mnoho utečenců i zemí cílovou. Často můžeme vidět, že na území České republiky pobývá mnoho cizinců, a to nejen uprchlíků, kteří se zde chtějí usadit natrvalo.

2.1. Co je to azyl

Azyl, neboli mezinárodní ochrana, je právní forma ochrany uprchlíka. Azyl je poskytován státem, ve kterém se člověk nenarodil, ani nemá jeho státní občanství.

Mezinárodní ochrana je poskytována jen ve velice úzce vymezených případech, jež „splňují“ přísná kritéria výběru. V České republice bylo od roku 1993 do prosince roku 2008 podáno 82 866 žádostí o mezinárodní ochranu. Z tohoto počtu bylo za dobu patnácti let kladně vyřízeno pouhých 2 340 žádostí. Aktuálně platný azyl mělo k datu 30.9.2008 jen 2 080 osob. (http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_rizeni_azyl)

Mezinárodní ochrana musí člověku zajišťovat ochranu, přístup k příslušným právům a nesmí diskriminovat. V České republice uděluje azyl Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR.

Vedle azylu existuje také tzv. doplňková ochrana. Jedná se o prostředek mezinárodní ochrany, kdy žadatel plně nesplňuje důvody, díky nimž by mu byl udělen azylu. Návrat dotyčného do země, již je státním občanem, by však vedl k vážnému ohrožení jeho života. V takových případech může být udělena již zmiňovaná doplňková ochrana.

2.2. Pojem migrant, uprchlík, azylant

Nyní bych ráda vysvětlila rozdíl mezi základními pojmy, které se v textu budou jistě i nadále opakovat.

Migrant je obecně označení člověka, který dobrovolně opouští svou zemi z důvodu odchodu za obchodem, lepšími ekonomickými podmínkami atd.

Dle Úmluvy o právním postavení uprchlíků, přijaté 28.července roku 1951, je **uprchlík** osoba, která: “se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit.“ (<http://www.unhcr.cz/dokumenty/umluva-postaveni-uprchliku.pdf>). Uprchlík je člověk, který opouští svou zemi nedobrovolně.

Pojmem **azylant** se pak myslí člověk, kterému byl v zemi, kde zažádal o azyl, tento status udělen a získal tím mezinárodní ochranu. Tito lidé se tak stávají občany daného „nového státu“ a získávají s ním spojená práva a povinnosti.

2.3. Historický vývoj azylu ve světě

Pohyb osob z jednoho místa na druhé, buď v rámci vlastní země nebo i migrace do jiných států a na jiné kontinenty, tu byla od pradávna, je nyní a bude i v budoucnu. Neustálým pohybem jednotlivců, skupin a celých národů, kteří se přemísťují z jednoho místa planety na druhé. Někteří migrují za prací, jiní za lepším životem a další prchají před hrozbou násilí, války nebo pronásledování.

V této a následující kapitole bych se chtěla podívat na historický vývoj azylu v České republice a ve světě. Pojem „ve světě“ je velmi obsáhlý, proto se zaměřím na vývoj azylu v rámci Evropy ve 20. století.

Uprchlictví a jeho problematika začala být realitou díky válečným konfliktům a nepokojům na Balkánském poloostrově, vlně utečenců z východní Evropy a především pak během první světové války, kdy Evropou procházelo mnoho uprchlíků, které válečný konflikt donutil opustit své domovy. Roku 1919 tak vznikla Liga národů, jež se uprchlickým problémem začala zabývat. Prvním Vysokým komisařem pro

uprchlíky jmenovala Dr. Fridtjofa Nansena. Tento muž, pocházející z Norska, prosadil dokument, který nahrazoval původní cestovní doklad. Do historie uprchlictví vstoupil jako tzv. „Nansenův pas“. Roku 1931 pak byla vytvořena samostatná Mezinárodní Nansenova kancelář pro uprchlíky.

V roce 1938 byla založena „Mezivládní komise pro uprchlíky“ (IGCR). Tato organizace asistovala řízené migraci osob, které chtěly opustit území okupovaná nacistickým Německem. Roku 1943 podepsalo ve Washingtonu 44 světových vlád smlouvu o založení organizace „Administraci Spojených národů pro pomoc a obnovu“ (UNRRA). Zavazovala se poskytnout pomoc válečným obětem na okupovaných územích a obnově jejich zemí. Roku 1946 pak byly IGCR a UNRRA sloučeny a vznikla „Mezinárodní uprchlická organizace“ (IRO).

V roce 1951 přijalo Valné shromáždění OSN „Úmluvu o postavení uprchlíka“, která přesně definuje postavení uprchlíků ve světě a od níž se odvíjí většina dalších smluv. (Freiová 1993)

2.4. Azylová politika v České republice

2.4.1. Před rokem 1989

Azyl a uprchlictví není v České republice pojmem týkajícím se pouze doby po roce 1989. I když bylo území dnešní České republiky (od poloviny 19. století) do 90. let 20. století spíše vystěhovaleckou oblastí, zažilo tehdejší Československo na svém území i uprchlické vlny.

Především ve dvacátých letech 20. století přichází do Československa první vlna uprchlíků ze SSSR. Velký tlak uprchlíků z Východu nastolil nejvyšším státním orgánům otázku přijetí těchto prchajících lidí. Řešením situace bylo usnesení vlády ze dne 28.7.1921 o „pomocné akci ruským studentům“ a současně byl také vytvořen „meziministerský výbor pro pomoc Rusku“. Vládní pomoc se zaměřila především na ženy, děti, invalidy, zemědělce, vědce a studenty. Počet uprchlíků ze SSSR se podle Freiové odhadoval na 20-30 tisíc. Všem těmto běžencům byly vystaveny prozatímní československé pasy, které byly později nazvány jako tzv. Nansenovy pasy. Z dnešního pohledu přicházíme na to, že nám tato uprchlická vlna přinesla i značné kulturní obohacení. Za všechny utečence, kteří přišli do Československa, jmenujme například lingvistu Kopeckého, historika Florovského, Savického. Spolu s nimi se na území ČSR

dostalo i mnoho vědců, techniků, divadelníků... Díky ruské uprchlické vlně vznikla Slovanská knihovna a později Slovanský ústav. (Freiová 1993)

Roku 1933 se území Československa stává tranzitním střediskem uprchlíků. Tentokrát se jedná o vlnu přicházející z nacistického Německa. Lidé, kteří nelegálně překročili hranice Československé republiky a byli přijati do registrace některé z uprchlických komis, získali povolení k pobytu a „bezdomovecký“ pas. Mezinárodní organizace (například Liga pro lidská práva), pomáhaly uprchlíkům se základními potřebami, jako bylo hledání ubytování, zajištění lékařské péče. Hlavním úkolem těchto organizací byla především pomoc při přesídlení do dalších zemí. V tuto dobu byl také založen Demokratický výbor na pomoc uprchlíkům. Díky Mnichovské dohodě údajně opustilo oblast Sudet až 70 tisíc Čechů, 11 tisíc Němců a 17 tisíc Židů. (Freiová 1993)

Kvůli druhé světové válce a následným politickým změnám a situaci v zemi se v období mezi lety 1948 – 1989 téměř nesetkáváme s imigrací a Československo se tak stává na několik desítek let spíše zemí emigrační. I přes to se můžeme setkat s tím, že do Československa přicházeli migranti ze zahraničí (například početná řecká skupina).

2.4.2. Po roce 1989

Rok 1989 nebyl pouze přelomovým v dějinách Československa co se týče politického uspořádání země. Tento rok byl významným i pro zahraniční a migrační politiku současné České republiky.

Po pádu „železné opony“ se otevřely hranice na Západ, nejen obyvatelům tehdejšího Československa. Díky politickým zvratům, které v tuto dobu nastaly v Evropě, se i samotné Československo, a posléze Česká republika, otevřelo státům z východní Evropy, tzv. třetího světa, i zbytku světa. Česká republika se stala demokratickým státem a začala postupně směřovat k „západnímu myšlení“.

S rokem 1990 zaznamenáváme první kroky současné České republiky v řešení problematiky uprchlictví. Nedlouho po roce 1989 se začali na území ČSR objevovat první cizinci, kterým se nepodařilo usadit se v Německu. Československá republika však v té době neměla žádnou právní úpravu, která by legalizovala pobyt pro tyto migranty. Tímto problémem bylo pověřeno Ministerstvo vnitra. To se tak stalo odpovědným za přípravu právní úpravy a taktéž za zřízení uprchlických středisek a zabezpečení uprchlíků. Již v druhé polovině roku 1990 vznikla první dvě uprchlická zařízení. Byla to střediska Bělá-Jezová a Zastávka u Brna. K 1.1.1991 vstoupila v platnost vlastní legislativa pojednávající o právním zajištění uprchlického problému

v tehdejší Československu. (Šišková 1998) Téhož roku byla také ratifikována „Úmluva o postavení uprchlíků OSN“ z roku 1951.

První silnější imigrační vlna na území tehdejšího Československa nastala během července a srpna roku 1990, kdy na území Československa začali přicházet „běženci“ z Rumunska. Počátkem roku 1992 následovaly skupiny uprchlíků z bývalé SFRJ, zejména z Bosny a Hercegoviny. (Tesař, in: Šišková 2001) V roce 1999 Česká republika poskytla tvz. dočasné útočiště asi tisícovce osob z Kosova. Pro tento účel byla zřízena například střediska Zbýšov, Seč, Hulín... V současné době jsou, díky ukončenému ozbrojenému konfliktu, všechna tato střediska uzavřena. (Šišková 1998)

Skladba žadatelů o mezinárodní ochranu se mění podle válečných konfliktů a mezinárodních situací ve světě. Rok 2001 byl proto bohatý na příliv uprchlíků z Afghánistánu, v roce 2002 přišlo mnoho utečenců z Iráku a v roce 2003 jsme zaznamenali uprchlíky z Čečenska. Velké skupiny lidí, žádající v České republice o mezinárodní ochranu, přišly také například z Ukrajiny, Moldavska, Arménie... Za mého pobytu v Kostelci nad Orlicí bylo ve středisku naopak mnoho žadatelů o azyl z Kazachstánu.

2.5. Azylová zařízení na území České republiky

Azylová zařízení se dělí na 3 typy středisek.

Prvním typem jsou **přijímací střediska**, sloužící k prvotnímu ubytování nově příchozích žadatelů o azyl.

Druhým typem azylového zařízení jsou **pobytová střediska**, která slouží k hromadnému ubytování žadatelů po dobu jejich azylového řízení.

Třetím typem azylového zařízení jsou **integrační azylová střediska**, jenž slouží k dočasnému ubytování azylantů, tzn. osobám, kterým byla již v České republice udělena mezinárodní ochrana.

2.5.1. Přijímací střediska

Přijímací střediska slouží k prvotnímu ubytování nově příchozích žadatelů o azyl. Jsou to uzavřená zařízení, která nesmí žadatelé o azyl opustit do doby provedení předepsaných lékařských vyšetření a základních přijímacích úkonů. Setrvávají zde po celou dobu do ukončení základních vstupních procedur. Všichni žadatelé o azyl zde podstoupí identifikaci totožnosti, prováděnou cizineckou policií, vstupní pohovor

a předepsanou vstupní prohlídku. Všechny tyto procedury jsou pro žadatele povinné, musí jimi tedy projít každý, kdo žádá v České republice o mezinárodní ochranu. V přijímacím středisku je žadatelům o azyl bezplatně poskytnuta strava, ubytování a základní hygienické potřeby. Velká míra je kladena také na sociální práci. Sociální pracovníci pomáhají řešit případné problémy klientů a jsou nápomocni při jejich adaptaci do nového, neznámého prostředí. Poskytováno je také právní, zdravotní, sociální a psychologické poradenství. Na území České republiky se nacházejí dvě přijímací střediska. Prvním je tranzitní prostor mezinárodního letiště Praha-Ruzyně, druhým střediskem jsou Vyšní Lhoty v Moravskoslezském kraji, na úpatí Beskyd. Přijímací střediska neumožňují žadatelům o azyl volné opuštění areálu. (<http://www.mvcr.cz/ministerstvo/suz/kostelec.html>), (brožura *Správa uprchlických zařízení MV ČR*)

2.5.2. Pobytová střediska

Pobytová střediska, která mohou žadatelé o azyl využít, slouží k hromadnému ubytování uprchlíků. Jsou jim k dispozici do doby nabytí právní moci rozhodnutí o jejich žádosti. V pobytových střediscích jsou poskytovány obdobné služby jako v přijímacích střediscích. Narozdíl od nich však mohou žadatelé, za stanovených podmínek, střediska i dlouhodobě opustit. Žadatelům jsou nabízeny různé druhy volnočasových a vzdělávacích aktivit. K dispozici jsou dětská centra, hřiště, čítárny, knihovny, výtvarné dílny, tělocvičny a sportovní zařízení. Klienti se také mohou zúčastnit výletů nebo kulturních akcí. Žadatelé mají v pobytových střediscích právo na bezplatné ubytování. Stravování je zajištěno dvěma způsoby – buď je strava poskytována hromadně, nebo pomocí finančního příspěvku, kdy si zajišťují stravu individuálně. Na území České republiky jsou zřízena čtyři pobytová střediska. Nachází se v Kostelci nad Orlicí (Královéhradecký kraj), Stráž pod Ralskem (Liberecký kraj), Zastávka (Jihomoravský kraj) a Havířov (Moravskoslezský kraj). Žadatelé o azyl mají i právo na pobyt v soukromém bytě, který si však hradí sami. (<http://www.mvcr.cz/ministerstvo/suz/kostelec.html>), (brožura *Správa uprchlických zařízení MV ČR*)

2.5.3. Integrační azylová střediska

Posledním typem azylových zařízení jsou integrační azylová střediska. Slouží osobám, kterým byla přiznána mezinárodní ochrana. Poté mohou (ale nemusí) vstoupit

do Státního integračního programu a požádat o ubytování v jenom z integračních středisek. Toto ubytování je dočasné a plně dobrovolné. Doba strávená v integračním azylovém zařízení slouží především k lepšímu osvojení si češtiny a získání samostatného bydlení. Ubytování v integračních zařízeních je poskytováno maximálně po dobu osmnácti měsíců. V případě zájmu mohou pracovníci středisek a neziskových organizací, zabývající se touto problematikou, poskytnout azylantům potřebné poradenství a asistenci. Stravu si klienti zajišťují sami, za ubytování ve středisku platí poplatek. Se statutem azylanta jsou již práva a povinnosti v sociální a zdravotní oblasti a na trhu práce stejná jako mají občané České republiky. Mezi integrační azylová střediska na území České republiky patří Stráž pod Ralskem (Liberecký kraj), Jaroměř (Královéhradecký kraj), Havířov (Moravskoslezský kraj), Zastávka (Jihomoravský kraj) a Předlice (Ústecký kraj). (<http://www.mvcr.cz/ministerstvo/suz/kostelec.html>), (brožura *Správa uprchlických zařízení MV ČR*)

3. Integrační program

3.1. Státní integrační program

Lidi, kteří zažádají o udělení azylu v České republice, je ročně několik tisíc. Avšak těch, kterým Česká republika udělí status azylanta, s nímž jsou následně spojeny i určitá práva a povinnosti, je ročně pouze několik desítek. Tito lidé musí projít velmi složitou cestou, na jejímž konci některé čeká to, kvůli čemu přišli – je jim udělen azyl. Od toho okamžiku začíná další „fáze“ začlenění do společnosti. Takový proces se nazývá „státní integrační program“.

Státní integrační program je stát od státu jiný. V této práci se budu věnovat integračnímu procesu u nás, tedy v České republice. Státní integrační program se zaměřuje hlavně na pomoc azylantům se zařazením se do běžného života a začleněním se do společnosti, která může být v některých případech velice odlišná. Zkusme se vžít do situace, kdy je Vám konečně po několika měsících, někdy i rocích, udělen status azylanta a Vy se stáváte občanem České republiky. Najednou přichází období, ve které se musíte přizpůsobit místním podmínkám, chování ve společnosti, zorientování se v běžném životě... Člověku to může přijít možná až absurdní, ale lidem, kteří sem přicházejí z rozličného prostředí a kultur, mohou některé naše „normální a běžné“ věci připadat „nenormální“. K ulehčení této situace má přispět velkým dílem právě integrační program a také činnost některých neziskových organizací. Integrační program

se v dnešní době skládá ze tří základních částí. Jednou z nich je bezplatná výuka českého jazyka, druhou podpora pracovního uplatnění a třetí podpora bydlení. Většina lidí je však po dosažení statutu azylanta odkázána na přechodné bydlení v tzv. „integračních azylových střediscích Ministerstva vnitra“. Za toto ubytování již platí nájem. I když je to víceméně jenom obdobné prodloužení pobytu s koncentrací většího množství uprchlíků na jednom místě. Oproti pobytovým zařízením zde mají volnější pohyb, kvalitnější ubytovací služby.

3.2. Neziskový sektor

Jak již bylo uvedeno, z velké části se na integraci azylantů a cizinců podílí i některé neziskové organizace. Za všechny bych uvedla například „OPU“ – Organizace pro pomoc uprchlíkům, „PPU“ – Poradna pro uprchlíky a „CIC“ – Centrum pro integraci cizinců.

Jednotlivé organizace nabízejí řadu programů, které napomáhají imigrantům začlenit se do české společnosti. Do těchto projektů se často aktivně zapojují i dobrovolníci – občané České republiky, kteří ve svém volném čase pomáhají v praxi cizincům se začleněním do naší společnosti. Myslím si, že tato forma „učení se“ a poznávání nové společnosti je zajímavá a velmi přínosná. Nejen pro azylanta, ale i pro dobrovolníka. Jak to vlastně všechno funguje? Dobrovolník má „na starost“ jednoho azylanta, v některých případech může například docházet i do rodiny. Spolu pak tráví volný čas. Záleží na domluvě, ohledně čeho se budou jejich schůzky týkat. Zda budou mít kulturní ráz, chodit po výstavách, do divadla, poznávat Českou republiku nebo budou „diskutovat“ o historii, politice... To je jen a pouze na jejich vzájemné domluvě. A hlavně, člověk, který právě dostal statut azylanta a v České republice se musí cítit tak trochu sám a cize, má jedinečnou možnost navázat kontakt. Nejen neosobní kontakt s úředníky a lidmi, které potkává na ulici, ale může mít díky fungujícímu kontaktu s dobrovolníkem pocit, že opět začíná někam patřit.

Neziskové organizace také obecně pro cizince i uprchlíky nabízejí řadu programů, které napomáhají k lepšímu poznání české společnosti. Hlavní a podstatné jsou kurzy s výukou českého jazyka. Dobrá znalost jazyka je pro cizince důležitým faktorem při začlenění do společnosti. Organizace nabízejí i právní a sociální poradenství, poskytují praktické informace, pomáhají cizincům při zařizování úředních věcí. Organizace také často pořádají výlety a akce, při kterých mohou cizinci

neformálním způsobem poznávat samotnou Českou republiku i její historii. Jsou to například návštěvy hradů, muzeí, měst. Nevládní organizace také nabízejí řadu aktivit pro využití volného času a provozují humanitární šatníky.

4. Terénní výzkum

4.1. Metodologie

Terénní výzkum jsem rozdělila na dvě části. V období mezi 14.–25. červencem roku 2008 jsem použila převážně metodu zúčastněného a nezúčastněného pozorování a nestrukturovaných rozhovorů. Rozhovory jsem nenahrávala na diktafon. Pobytové středisko je specifické prostředí, kde je k jakékoliv činnosti z venčí nutný souhlas Správy uprchlických zařízení v Praze. Mé rozhovory s žadateli byly tedy pouze náhodné, neformální a nezávazné. Postupně jsem si z nich skládala konkrétnější představu o pobytovém středisku.

V mé druhé výzkumné části, kterou jsem uskutečnila v období mezi 15.–30. lednem 2009, jsem použila metodu dotazníků. Byly vyhotoveny ve třech jazykových variantách – česky, anglicky a rusky. Nechtěla jsem však pouze dotazníky rozdat a posléze vyčkat, až mi je dotazovaní přinesou. Ve většině případech jsem spíše dotazníky vyplňovala spolu s žadateli. Probírala jsem s nimi jednotlivé otázky, upřesňovala a vysvětlovala, co jsem danou otázkou myslela. Chtěla jsem, aby věděli, kdo jsem a abych pro ně nebyla pouze „anonymní člověk“, který v jejich pobytovém středisku dělá „jakýsi výzkum“. Nechtěla jsem, aby vyplňovali dotazníky, aniž by mne třeba nikdy předtím neviděli. Ráda jsem se žadateli osobně setkala a navodila jsem tak s nimi „bližší vztah“. Při následném vyplňování dotazníků byli oslovení vstřícnější a nad jednotlivými otázkami jsme se mnohokrát rozhovořili. Dotazník fungoval u velké většiny spíše jako osnova strukturovaného rozhovoru.

V rámci výzkumu jsem rozdala celkem 30 dotazníků. Z nichž se mi jich vrátilo devatenáct. Dotazníky jsem měla strukturované spíše do kvalitativního charakteru, než do kvantity.

S respondenty jsem ve většině případech komunikovala česky a anglicky.

4.2. Kostelec nad Orlicí

Město Kostelec nad Orlicí se nachází v okrese Rychnov nad Kněžnou v Královéhradeckém kraji. Je vzdáleno přibližně 30 km od krajského města Hradce Králové a nachází na hlavním tahu silnice I/11 Praha – Ostrava. Kostelec nad Orlicí je jedno z malebných městeček ležících v podhůří Orlických hor. Patří ke kulturním a průmyslovým centrům regionu. Údolí řeky Orlice, ve kterém se město nachází, bylo v roce 1996 vyhlášeno chráněnou krajinnou oblastí. Na území města žilo k 15.3.2007 6221 obyvatel. (<http://www.kostelecno.cz/mesto/zakladni-informace>)

4.3. Pobytové středisko Kostelec nad Orlicí

4.3.1. Poloha

Pobytové středisko Kostelec nad Orlicí se nachází ve stejnojmenném městě Kostelec nad Orlicí. (Pobytové středisko Kostelec nad Orlicí, Rudé armády 1000, 517 41 Kostelec nad Orlicí, Česká republika).

4.3.2. Vznik

Původní areál pobytového střediska vznikl v období 1. republiky jako vojenská základna. V období okupace objekt převzala německá armáda. Po válce zde působily útvary československé a posléze české armády. V srpnu roku 1997 byly vojenské kasárny uzavřeny.

Od 1. ledna 2001 je na tomto místě otevřeno pobytové středisko pro žadatele o mezinárodní ochranu z celého světa. (*brožura Pobytové středisko - Kostelec nad Orlicí*)

4.3.3. Areál pobytového střediska

Azylové zařízení Kostelec nad Orlicí má statut pobytového střediska Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Přicházejí sem klienti z přijímacího střediska a čekají zde na rozhodnutí ve věci udělení azylu Ministerstvem vnitra.

V areálu střediska se nachází celkem sedm budov. Celý areál je oplocený, vstup je možný pouze přes vrátnici. Možná právě tato skutečnost je jednou z věcí, díky níž na mne středisko působí jakoby „odtržené od okolního světa“.

Samotný areál je situován na samý okraj města. Celková možná kapacita Pobytového střediska Kostelec nad Orlicí je 300 osob.

Po pravé straně od příjezdové brány je třípatrová budova. Je to nejvyšší budova a slouží především jako ubytovna. K dispozici je zde 80 pokojů pro 250 žadatelů o azyl. Je zde také prádelna, šicí a řezbářská dílna, společenská místnost, výdejna šatstva, centrum ubytovací služby a nově také místnosti s počítači a internetem. Na každém patře je společná kuchyňka, kde se nachází několik spotřebičů a prostory se společným sociálním zařízením. Počty ubytovaných v jedné místnosti lze variabilně upravovat. Pohybují se však od dvou do osmi osob. Měla jsem možnost navštívit jeden z těchto pokojů. Tři postele, skříň, stolek s židlemi, lednička a starší televize, rádio. Byl to „byt“ tříčlenné rodiny.

Po levé straně od příjezdové brány je menší, dvoupatrová budova, jež je vyhrazena především zaměstnancům Správy uprchlických zařízení, Odboru azylové a migrační politiky a cizinecké policie. V této budově je také 10 pokojů, tzv. „chráněné bydlení“, s kapacitou padesáti lůžek. Zde jsou ubytovány osamocené matky s dětmi, mladiství do osmnácti let bez doprovodu rodičů nebo zákonného zástupce a lidé s pohybovým handicapem. Do tohoto objektu musí každý projít recepcí, kde pracuje 24 hodin stálá služba, jež se nazývá „nonstop“. V prostorách budovy jsou také vyhrazeny místnosti pro práci sociální služby.

V dalších budovách pobytového střediska se nachází kuchyň, jídelna, která nyní slouží jen zaměstnancům pobytového střediska. Centrálně se stravování pro žadatele již neposkytuje. Dále je zde zdravotní středisko, kde je klientům poskytovaná základní zdravotní péče.

Poslední budova je pojatá jako centrum volného času. Jedna část této nevelké budovy je vyhrazena výtvarné dílně a malé tělocvičně, druhá část slouží jako dětské centrum.

Celý areál pobytového střediska celkově působí stále hodně jako „kasárna“, kterými areál býval, i když jsou budovy zrenovované a omítnuté žlutou barvou. Je tu málo zeleně a převažují rozsáhlé betonové plochy jako pozůstatek po armádě. Působí to velice neútně a neosobně.

V rámci pobytového střediska se také nachází jedno menší, nové víceúčelové hřiště, určené například pro volejbal, fotbal, hokej a jedno hřiště větší, na betonové ploše. V prostorách mezi budovami je i hřiště pro malé děti. Zde najdeme skluzavku, prolézačky a pískoviště. V areálu je také několik laviček k odpočinku.

Ostrahu vnitřních i vnějších prostor, na základě smlouvy se Správou uprchlických zařízení, nepřetržitě zajišťuje soukromá bezpečnostní služba. Jedním

z nejdůležitějších úkolů ostrahy je především chránit jak bezpečí klientů, tak jejich majetek.

4.3.4. Volný čas

Pobytové středisko nabízí několik způsobů, jak mohou žadatelé využít svůj volný čas. V rámci budovy dětského centra a výtvarné dílny je i posilovna, tělocvična. V areálu je k dispozici také internetová místnost. V hlavní budově můžeme nalézt řezbářskou dílnu a šicí místnost.

4.4. Neziskové organizace

Pobytové středisko Kostelec nad Orlicí spolupracuje s několika neziskovými organizacemi.

Jednou z nich je například Charita Letohrad, která dodává do pobytového střediska obnošené šatstvo a provozuje zde tzv. humanitární šatník. Ceny jsou minimální, aby byly dostupné pro všechny žadatele o mezinárodní ochranu. Pohybují se okolo 20 Kč.

Charita z Hradce Králové provozuje v Pobytovém středisku Kostelec nad Orlicí řezbářskou dílnu. Žadatelé o azyl mají možnost navštívit toto místo, které je určené k využití volného času klientů střediska.

Nepravidelně nabízejí své programy i jiné nevládní organizace, zaměřené na práci s cizinci a uprchlíky.

4.5. Spolupráce s veřejností a městem Kostelec nad Orlicí

Samotní uprchlíci z pobytového střediska v Kostelci nad Orlicí se ale také aktivně zúčastňují některých akcí ve městě. I pobytové středisko je čas od času přístupné veřejnosti. Nejedná se pouze o den otevřených dveří, který se pravidelně pořádá a kdy jej může navštívit široká veřejnost.

V létě roku 2008, při mém studijním pobytu v PoS¹ probíhala celoprázdninová akce nazvaná „Setkávání kultur“. Jednalo se o kurz pořádaný pro veřejnost, který se konal každou prázdninovou středu ve výtvarné dílně pobytového střediska a byl vždy zaměřen na různé výtvarné či umělecké činnosti. Česká společnost zde měla možnost

---

¹ PoS = pobytové středisko (myšleno Pobytové středisko Kostelec nad Orlicí)

setkat se s lidmi žádající o azyl v České republice. Odezva ze strany občanů ČR byla minimální. Například za celý den přišly pouze jen dvě dívky z Kostelce nad Orlicí...

V září roku 2008 se konala akce nazvaná „Den hudby bez hranic“, které jsem se v rámci výzkumu také zúčastnila. Jednalo se o koncert v kosteleckém kulturním domě „Rabštejn“. Součástí odpoledne byla i ochutnávka jídel ze zemí, odkud pocházejí žadatelé o azyl v uprchlickém táboře v Kostelci nad Orlicí. Přítomní mohli ochutnat chalvu z Čečenska, chačapuri z Gruzie, pachlavu z Arménie, medok z Arménie... Tato akce byla určena jak žadatelům, kteří se mohli zúčastnit aktivně přípravou jídel a následným pohoštěním, tak i české veřejnosti. Tato akce byla již ze strany občanů navštívená ve větší míře. Pro „pořadatele“ z řad uprchlíků byla návštěvnost z řad české společnosti jistě potěšující a svým dílem určitě přispěla ke vzájemnému poznání.

Po uplynutí doby, potřebné k ovládnutí českého jazyka, jsou děti žadatelů o azyl zapsány do Základní školy Gutha-Jarkovského v Kostelci nad Orlicí, se kterou středisko spolupracuje. Děti azylantů jsou tak nenásilnou formou začleňovány do české společnosti.

Dětské centrum v PoS jim pak velmi často pomáhá s domácími úkoly. Během svého pobytu jsem se do této činnosti zapojila i já. Rodiče dětí uprchlíků většinou nemají tolik znalostí češtiny a tak se pracovníci dětského centra alespoň částečně starají o domácí přípravu do školy.

V rámci mé druhé návštěvy pobytového střediska jsem také, společně s žadateli, navštívila výstavu obrazů v městské knihovně v Kostelci nad Orlicí. Díla byla vytvořena jednou z žen žijící v pobytovém středisku v Kostelci nad Orlicí. Výstava byla určena jak veřejnosti, tak ostatním žadatelům o azyl. V rámci této kulturní události měly děti z pobytového střediska i své vystoupení. Jednalo se o arabské tance, které tančili tři dívky a jeden chlapec pocházející ze Středního východu. Také jsme mohli zhlédnout vystoupení, na které se děti naučily české písničky. Bylo úsměvné poslouchat jejich místy trochu krkolomné výrazy a výslovnost. Avšak i toto je důležitý krok k integraci do české společnosti.

Výstavu navštívila i samotná paní starostka města Kostelce nad Orlicí.

4.6. Výzkum

Samotný terénní výzkum jsem si rozdělila dvě části. První jsem uskutečnila v červenci roku 2008, druhou část v lednu roku 2009. V první etapě patřila především základním

věcem týkajících se pobytového střediska a integraci dětí a mladistvích uprchlíků do společnosti. Druhá fáze byla určena k podrobnějšímu výzkumu. Zde jsem se již zaměřila na dospělou část žadatelů o azyl a jejich integraci do společnosti.

Jak jsem se opakovaně přesvědčila, problematika týkající se uprchlíků je dost „ožehavá“. Informací, které nejsou jen na formální úrovni a jsou určené pro veřejnost, je velice málo a nejsou nikterak obsáhlé a konkrétní. To byl asi první „problém“, na který jsem během svého výzkumu narazila.

První část výzkumu v Pobytovém středisku Kostelec nad Orlicí jsem provedla v období mezi 14.- 25. červencem 2008.

Můj úplně první den v pobytovém středisku byl zajímavý a plný ojedinělých situací už od samého začátku. Jakmile člověk vejde za brány střediska, jakoby se najednou ocitl v úplně jiném světě.

Samotný vstup do pobytového střediska je ne zrovna jednoduchým procesem. Před samotnou návštěvou jsem si musela vyřídit potřebné dokumenty, na základě kterých jsem měla povolený opakovaný přístup do areálu PoS Kostelec nad Orlicí. Žádosti však nevyřizuje samotné Pobytové středisko v Kostelci nad Orlicí, nýbrž až Správa uprchlických zařízení v Praze, díky čemuž se vše protahuje.

Po mém prvním vstupu do pobytového střediska jsem dostala visačku s nápisem „návštěva“. První den jsem sice byla ještě doprovázena členem ochranky z bezpečnostní služby nebo zaměstnancem PoS, který mne měl v danou dobu na starosti. Díky mému čtrnáctidennímu studijnímu pobytu formality postupně ustupovaly stranou, po areálu jsem se začala pohybovat sama (samozřejmě jen v místech, kam jsem měla povolený vstup) a po několika dnech jsem se už za branami střediska cítila „jako doma“.

Samotný první den byl pro mě v mnoha směrech velice zvláštní a někdy i trochu šokující. Nikdy předtím jsem se osobně nesetkala s nikým, kdo by měl statut uprchlíka. Pokaždé, když jsem se dostala do kontaktu s některým z klientů pobytového střediska, v duchu jsem se sama sebe ptala, co je to asi za člověka, čím vším musel projít, než se dostal k nám do České republiky a co ho vlastně přimělo, aby opustil svou rodnou zemi a odešel daleko za hranice do úplně cizí země. Země, kde většinou platí jiná pravidla a dodržují se jiné zvyky. Odejít, nechat za sebou všechno, vzít si sebou jen nejnnutnější věci a vydat se na cestu, která ve většině případech nemá ani vytoužený šťastný konec v podobě udělení azylu.

Po prvních dnech, které jsem strávila v PoS jsem zjistila, že některé mé dřívější představy o tomto středisku byly dost mylné. Myslela jsem si, že lidé žádající o azyl žijí hlavně „za branami“ střediska. Ovšem často je opak pravdou. Mnohokrát jsem se setkala s tím, že spousta z žadatelů odjelo na několik dní pryč. Jejich povinností je pouze vyplnit požadované formuláře, potřebné k opuštění areálu a poté se mohou již volně pohybovat po České republice. Hodně lidí, pobývajících ve středisku, také můžete potkat v samotném městě Kostelce nad Orlicí. Často posedávají na náměstí a pozorují rušné okolí. I to přispívá k integraci.

Během mého pobytu jsem většinu času trávila v tzv. dětském centru a výtvarné dílně. Jedná se o část zařízení, kam docházejí děti žadatelů, do výtvarné dílny i samotní žadatelé. I když se v dětském centru pohybovalo mnoho dětí, které byly hodně malé, měla jsem možnost se seznámit i s dospívající mládeží. Možná i kvůli mému věku, díky němuž jsme si byli blízcí, se mi s nimi lépe navazoval bližší kontakt, než s ostatními žadateli o azyl. Právě mladí lidé kolem patnácti let jsou jednou ze skupin, která přechod ze svého původního prostředí prožívá velmi intenzivně. Na jednu stranu jsou schopni snáze se přizpůsobit novému prostředí než většina dospělých, ale na druhou stranu jsou již natolik „dospělí“, že si pamatují zemi a prostředí, ze kterého přišli do České republiky.

Právě na příkladu dětského centra jsem zjistila, jak důležitá je při integraci znalost českého jazyka. Přestože každé dítě má svůj mateřský jazyk, čeština se pro ně stala „společným spojujícím článkem“, díky němuž mohly komunikovat apod. U dětí jsem si uvědomila, že jejich integrace je jistým způsobem jednodušší, protože nevnímají jazykovou bariéru tolik, jako dospělí. Příkladem bych chtěla uvést asi pětiletého chlapce z Afriky, který mluvil jak svým rodným jazykem, tak češtinou, kterou používal při dorozumívání se s většinovým okolím. Díky velkému množství dětí z Kazachstánu pochytil ale i některá ruská slovíčka, která také používal. I to je multikulturalismus a integrace v praxi.

Některé děti nemají chuť se česky učit a ani je to nebaví, ale setkala jsem se například i s dívkou, která byla velmi nadaná, česky uměla dobře a i její známky na vysvědčení tomu odpovídaly. Stejně jako u dospělých žadatelů o azyl, i u dětí hraje velkou roli skutečnost, odkud pochází. Některé ženy z Kazachstánu jakoby neprojevovaly zájem setkávat se s okolím a „učit se“. Dvě dívky, asi mezi 3-8 lety, nesměly ani v dětském centru zpívat, tančit, hrát určité hry, nemohly malovat ani vybarvovat živé věci... Jejich původ, víra, přesvědčení. to neumožňuje. Je pak hodně

těžké, když vidíte, že se již u takto malých dětí striktně dodržují určitá pravidla, která v naší společnosti „neuznáváme“. Přestože jejich rodiče žádají v České republice o azyl. Jak pak může probíhat integrace?

Děti žadatelů o azyl mají v rámci „čekací doby“ na rozhodnutí správních orgánů povinnost navštěvovat školu. Povinná školní docházka je jedním ze stěžejních bodů, díky kterému se děti mají možnost zařadit do majoritní české společnosti a může tak nenásilnou formou probíhat integrace do českého prostředí.

Děti nově příchozích uprchlíků nejdříve navštěvují tzv. „vyrovňovací třídu“. Nevím, jak je tomu v ostatních pobytových střediscích, ale v PoS Kostelec nad Orlicí tato třída funguje v rámci areálu střediska. Každé dítě projde touto „vyrovňovací třídou“. Naučí se základům českého jazyka a je seznámeno s českou kulturou a prostředím. Poté je podle úrovně znalostí zařazeno do běžné školy v Kostelci nad Orlicí, kam dochází po celou dobu pobytu v pobytovém středisku. Vyrovnávací třída je dle mého názoru jednou z nejdůležitějších věcí, co se týče zařazení dětí školního věku do české společnosti. Děti mají pravidelnou školní docházku, která je evidována. Výuka začíná v 8:20 a končí kolem poledne. V rámci mé druhé návštěvy PoS jsem měla možnost strávit v této třídě jeden den a sledovat, jak taková výuka dětí žadatelů o azyl probíhá.

Vyrovnávací třída je na jednu stranu velmi podobná jakékoliv jiné třídě, kterou můžeme znát ze základní školy. Na druhou stranu se v mnoha směrech liší. Místnost není moc velká. Je zde 6 lavic, tabule, velká nástěnná abeceda a barevná výzdoba v podobě obrázků s českými názvy. Na zdi visí mnoho nástěnek se základními českými frázemi, například „Dobrý den.“, „Co to je?“, „Jsi doma?“, „Narodila jsem se.“ apod.

V den, kdy jsem vyrovnávací třídu navštívila, přišlo do „školy“ jedenáct dětí. Výuka je společná pro chlapce i dívky všech věkových kategorií. Ve třídě se tak běžně setkávají například šestiletí s patnáctiletými... Tím, jak děti postupně přicházejí do pobytového střediska, je v rámci vyrovnávací třídy i velký rozdíl ve stupni znalosti českého jazyka. Setkala jsem se tak i s tím, kdy byli ve třídě dva asi šestiletí kluci, kteří mluvili česky dobře a asi čtrnáctiletá dívka, která byla ve vyrovnávací třídě druhý den. Neuměla tedy česky téměř nic. Ovšem, jak jsem se dozvěděla od „paní učitelky“, jen za ten den udělala velký pokrok, když si zapamatovala několik českých slov.

Nejen dětem, ale všem žadatelům o azyl je také nabízena řada zajímavých poznávacích či kulturně-vzdělávacích výletů či pobytů. Za dobu mé působnosti v PoS

Kostelec nad Orlicí jsem měla možnost zúčastnit se například akce, která byla určena jak dětem, tak i dospělým klientům PoS. V červenci roku 2008 jsme navštívili westernové městečko Boskovice a poté Pobytové a integrační středisko Zastávka u Brna. Nutno říci, že kdyby se jelo pouze na výlet do westernového městečka, autobus by se zaplnil jen stěží... Právě to, že mnozí z klientů mají v jiných pobytových střediscích v České republice své příbuzné a známé, přispělo k hojnému počtu uchazečů o tento výlet. Překvapilo mne, když jsem se dozvěděla, že v PoS Kostelec nad Orlicí, v době mého prvního pobytu, nebyl o pořádané výlety až takový zájem. Když si představím, že tito lidé u nás žádají o mezinárodní ochranu s předpokladem, že by jim azyl mohl být poskytnut, domnívám se, že by bylo v jejich prospěch dozvědět se něco více o České republice, jako o jejich možném budoucím „domovu“. Nakonec jsem ale pochopila, že je to složením žadatelů, kteří v PoS Kostelec nad Orlicí v té době pobývali. Samozřejmě, že to neplatí pro všechny uprchlíky ve středisku. V PoS Kostelec nad Orlicí bylo během mé první praxe mnoho lidí z Kazachstánu a dalších zemí, kde je oproti České republice jiná „kultura“. Ženy zahalené v šátcích zakrývajících hlavu, dlouhé šaty. Společnost, ve které je možná polygynie. Řekla bych, že právě tento způsob života, tradic a kultury souvisí s jejich nelehkou situací, když se dostanou do naší otevřené a velmi odlišné společnosti. Navíc, když většinu času tráví víceméně v areálu pobytového střediska a s českou veřejností přijdou do styku jen velmi málo. Jsou obklopeni lidmi své nebo podobné „kultury“ a způsobů života. Integrace takových lidí je jedna z nejtěžších. Právě fakt, že se stále trochu straní a jsou v neustálém a živém kontaktu s těmi „svými“, ztěžuje jejich přiblížení se české společnosti.

Další akcí, které jsem se zúčastnila během svého pobytu v PoS Kostelec nad Orlicí byl krátký letní výlet se čtyřmi dospívajícími dětmi ve věku 13-16 let. Jeli jsme do malé vesničky v Orlických horách, kde jsme spali pod stany, prohlédli si okolí, opékali brambory v ohni... Všechny tyto věci nám, Čechům, přijdou skoro jako samozřejmé nebo se nad nimi alespoň nepozastavujeme. Bylo zajímavé pozorovat, jak se děti rozplývají nad českou krajinou a uchvacuje je, že se jen tak můžeme procházet po lese, sbírat houby a jíst borůvky. Právě u dětí, díky jejich spontánnosti, je možné dobře pozorovat postupné prolínání jejich tradičního „způsobu života“ s novým prostředím. Hned dají najevo, když nejsou zvyklé na něco, co nám přijde běžné, ale oproti většině dospělých jsou vstřícnější ke všemu „novému“.

4.7. Dotazníkové šetření PoS

Dotazníky jsem měla ve třech jazykových verzích – česky, anglicky a rusky. Anglický dotazník byl odborně opraven paní Mgr. Sněžanou Ravestein Vukčević. Ruský dotazník byl přeložen do azbuky rodilým mluvčím z Ukrajiny.

Dotazník byl zaměřen na dospělé klienty PoS. Obsahoval celkem třicet otázek, z nichž sedmadvacet bylo „povinných“ a tři „nepovinné“. Dotazník byl anonymní, s tím, že v „nepovinné“ části jsem otázky směřovala na osobní data.

Nejvíce vyplněných dotazníků bylo v českém jazyce – jedenáct. Pět dotazníků bylo vyplněno anglicky a zbylé tři byly vyplněny v ruském jazyce.

Z devatenácti respondentů bylo deset žen a devět mužů. Nejmladší z dotazovaných byla osmnáctiletá žena pocházející z Kazachstánu. Nejstarší byla také žena, jednapadesátiletá Rumunka. Další dotazovaní byli z Nigerie, Kyrgyzstánu, Srbska, Súdánu, Konga, Somálska a Běloruska.

Podívejme se nyní na jednotlivé otázky podrobněji.

Jak dlouho pobýváte na území České republiky?

A. méně než 1 měsíc	0
B. 1-6 měsíců	3
C. 6 měsíců až 1 rok	1
D. více jak 1 rok	16

Na výše uvedenou otázku neodpověděl ani jeden z dotazovaných „méně než 1 měsíc“. To mne velice potěšilo. Takový člověk je s integrací do české společnosti úplně na začátku a nemá s ní tak velké zkušenosti. Tři dotazovaní odpověděli, že pobývají na území České republiky od 1 do 6 měsíců. Jeden člověk odpověděl, že je v České republice v rozmezí 6ti měsíců až 1 roku. Nejvíce dotazovaných uvedlo, že se na území České republiky pohybuje déle než 1 rok. Takových lidí bylo z mnou oslovených šestnáct.

Azylová procedura je často velmi zdoluhavým procesem. Jako příklad bych zde nyní chtěla uvést délku pobytu některých žadatelů o azyl. Šestatřicetiletý muž ze Súdánu „žije“ na území České republiky již 2 roky a 3 měsíce. Třiatřicetiletý muž pocházející z Konga je v České republice přes dva roky. Šestadvacetiletá žena z Kazachstánu je na území České republiky více jak tři roky. Toto je jen malý vzorek těch, kteří jsou v České republice již několik let, osvojují si češtinu a prostředí České

republiky a přesto nemají jistotu, že zde mezinárodní ochranu opravdu dostanou. Je zřetelný rozdíl, zda zde dotyčný žije „pouze“ pár měsíců nebo rok, dva... Výrazně je to znát ve znalosti češtiny – mluveném projevu. Je také ale rozdílné, zda-li žadatelé navštěvují kurzy češtiny nebo ne. Při vlastním procesu integrace hodně záleží na délce pobytu dotyčné osoby v dané zemi. Jak jsem již uvedla, jednou z hlavních oblastí, kde se stupeň integrace projevuje velmi zřetelně, je ovládnutí českého jazyka (samozřejmě pouze v případě, kdy mluvíme o uprchlících v České republice). Díky výzkumu, který jsem měla časově rozdělený na dvě části, a mezi nimiž uplynulo půl roku, jsem zaznamenala velké rozdíly ve stupni osvojení si českého jazyka některých žadatelů. Největší zlepšení bylo znát u dospívajících ve věkovém rozmezí 13–18 let. Jelikož jsem konkrétně s těmito lidmi byla v letních měsících v úzkém kontaktu, nemohla jsem si následně v druhé části výzkumu nepovšimnout, jak se velká většina z nich za půl rok zdokonalila v českém jazyce. Zlepšili si nejen slovní zásobu, ale i výslovnost.

Do Kostelce nad Orlicí jste přišel/a

A. sama	6
B. s rodinou	11
C. s přáteli	2
D. jiná možnost	0

Šest lidí přišlo do České republiky individuálně. Jedenáct žadatelů uvedlo, že přišli do České republiky s rodinou. Dva lidé přišli do České republiky ze své země s přáteli.

Skutečnost, zda přijde člověk sám nebo s lidmi stejné národnosti, stejné řeči nebo podobných kulturních zvyků, silně ovlivní jejich následné zařazení do společnosti státu, ve kterém žádají o azyl. Po zkušenosti z mého pobytu v PoS, je nejtěžší ta integrace, kdy přijde do pobytového střediska početná skupina lidí ze stejného státu, národnosti... Tito lidé si automaticky vytvoří určitý „vlastní svět“. Ale tím, že komunikují převážně mezi sebou a scházejí se především v rámci této „své skupiny“, nemůže integrace do české společnosti probíhat naplno. Samozřejmě, že je to zcela přirozené, avšak během výzkumu jsem zaznamenala, že lidé z těchto „skupin“ nemají takový zájem a hlavně potřebu zapojovat se a zajímat se o dění mimo tábor.

Učíte se českému jazyku?

A. ano	17
B. ne	2

Pokud se neučíte česky, proč?

A. nepotřebuji umět česky	1
B. nelíbí se mi český jazyk	0
C. čeština je moc těžký jazyk	1
D. jiná možnost	0

Na otázku, zda-li se dotyčný učí českému jazyku odpověděli záporně pouze dva žadatelé o azyl, z celkově devatenácti dotazovaných. Jednalo se o občana ze Srbska, který uvedl, že je na území České republiky pouhé tři měsíce. Na otázku, proč se českému jazyku neučí, odpověděl, že zatím nepotřebuje umět česky. Argumentoval tím, že by se chtěl češtině učit, avšak až poté, kdy dostane v České republice azyl. Druhým dotazovaným, který uvedl, že se česky neučí byl občan pocházející ze Somálska. Důvodem byla obtížnost českého jazyka.

Pokud se učíte česky – Jak často?

A. pravidelně	14
B. pouze občas	3

Pokud se učíte česky – Proč? (více možností)

A. ze zájmu	7
B. kvůli práci	4
C. abych se domluvil/a	13
D. jiná možnost	2

Tři z dotazovaných, kteří se českému jazyku učí, se češtině věnují pouze občas. Čtrnáct z žadatelů o azyl se česky učilo nebo učí pravidelně. Důvodem, proč se žadatelé o mezinárodní ochranu učí češtině, se stala především snaha domluvit se v České republice česky. Druhým nejčastějším důvodem byl zájem o český jazyk, včetně jeho naučení. Čtyři dotazovaní uvedli, že se češtině učí především kvůli získání práce. Žadatel o mezinárodní ochranu, který do České republiky přišel z Nigerie mi řekl, že se češtině učí, protože se mu tento jazyk líbí. Svou neznalost češtiny vnímá jako velký problém a moc rád by se česky naučil. Od ženy pocházející z Rumunska jsem se naopak dozvěděla, že se češtině učí především z toho důvodu, aby se v jazyce zdokonalila.

Nutno říci, že tato žena je na území České republiky již mnoho let. Česky mluví velmi dobře a svou znalost tohoto jazyka si chce spíše prohloubit a zlepšit.

Pokud se učíte česky – Kde? (více možností)

A. sám	3
B. na kurzu v PoS Kostelec nad Orl.	16
C. jiná možnost	5

Z této tabulky můžeme vidět, že se převážná většina dotazovaných učí českému jazyku na kurzech v rámci pobytového střediska, které poskytuje svým klientům bezplatnou výuku českého jazyka. Jak jsem během svého výzkumu pozorovala, je o tuto formu výuky zájem. Můžeme to usoudit i z velkého počtu žadatelů, kteří odpověděli, že se učí česky na kurzu pořádaném PoS.

Tři u dotazovaných se vyjádřili, že se učí sami, především mluvením s Čechy. Pět žadatelů uvedlo, že se českému jazyku učí jiným způsobem než na kurzu v PoS. Z rozhovoru s jednou z žadatelek o mezinárodní ochranu jsem zjistila, že velkou pomůckou pro zdokonalení v češtině je jí sledování televize. Tento způsob uvedli v rámci dotazníků i další dva lidé. Oproti tomu žadatel pocházející z Nigérie mi prozradil, že místem, kde se učí češtině, je pro něho Praha.

Pokud se učíte česky, dorozumíte se?

A. vůbec se ještě nedorozumím	1
B. jde mi spíše konverzace	14
C. jde mi spíše gramatika	1
D. znám pouze základní fráze	0
E. mluvím česky dobře	3

Většina dotazovaných, tj. 14 žadatelů o mezinárodní ochranu, na mou otázku, zdali se dorozumí česky odpovědělo kladně. Spíše než gramatiku však upřednostňují konverzaci. Muž pocházející ze Súdánu jako jediný dává přednost gramatice před konverzací. To je velice zajímavé. Všichni dotazovaní, včetně jeho, totiž uznali, že jim dělá problémy především měkké a tvrdé i/y, háčky a čárky...

Mnoho z žadatelů o azyl, se kterými jsem mluvila nebo jim pomáhala s vyplňováním dotazníku se velmi podceňuje, co se týče jejich úrovně češtiny. Žena z Kyrgyzstánu například odpověděla, že se češtinou ještě vůbec nedorozumí. Na území České republiky je již více jak rok. Avšak i ona je typickým příkladem, kdy se ve

znalosti českého jazyka podceňuje. Strávila jsem s ní dost času a česky umí. Pouze si nevěří.

Muž z Konga se u této otázky rozpovídal a řekl mi, že v České republice je jeden velký problém. Češi podle něho neradi mluví anglicky. Raději se zeptají „Do you speak Czech?“². Podle něho je dobré, když s lidmi může mluvit česky a díky tomu se konverzační češtině i učít. Avšak podotknul, že v češtině není ještě tak zběhlý a dělá mu komunikace v tomto jazyce stále problémy. Proto se snadněji dorozumí v angličtině.

Tři lidé z devatenácti dotazovaných odpověděli, že česky již mluví dobře. Byla to žena pocházející z Rumunska, která je na území české republiky již 11 let, šestadvacetiletá žena z Kazachstánu, která je v České republice více jak tři roky a osmnáctiletá žena, pocházející taktéž z Kazachstánu, která je na území České republiky více jak rok.

Je pro Vás čeština těžká?

A. ne	6
B. ano	5
C. ano, těžká je pro mne spíše výslovnost	0
D. ano, těžká je pro mne spíše gramatika	8

Šesti žadatelům nepřijde český jazyk obtížný. Tito lidé původně pocházejí z Kazachstánu, Rumunska a Srbska. Ostatním dotazovaným čeština těžká přijde. Pro osm z nich je český jazyk obtížný především v gramatice.

Díky ruštině, která je v Kazachstánu jedním z úředních jazyků a je svým způsobem českému jazyku blízká, nepřijde žadatelům z této země čeština nijak obtížná. Jako ruština je to slovanský jazyk. Ke vzájemné komunikaci přispívá i skutečnost, že část populace České republiky se dorozumí rusky i díky povinné výuce v minulém režimu.

Účastníte se akcí a života ve městě? (více možností)

A. ne	5
B. ano, kulturních akcí	9
C. ano, sportovních akcí	0
D. ano, navštěvuji hospody, restaurace	4
E. ano, jiné akce	3

---

² Přeloženo do češtiny: „Mluvíte česky?“.

Pět z dotazovaných se žádných akcí ani života ve městě neúčastní. Jsou to tři ženy z Kazachstánu, žena ze Somálska a muž ze Súdánu. Devět lidí navštěvuje spíše kulturní akce. Zde uváděli například kino nebo výstavy. Čtyři žadatelé navštěvují restaurace nebo hospody. Mezi nimi je i devětadvacetiletý muž z Nigérie. Je velmi společenský a hovorný. Také třiatřicetiletý muž pocházející z Konga, který se oženil s občankou České republiky. Tento muž mi řekl, že díky své manželce a kamarádům navštěvuje i spousty jiných akcí. Za všechny uvedu například zabíjačku, hasičské závody nebo setkání pořádané myslivci. Z jeho odpovědí je opakovaně vidět, že se do české společnosti již z velké části integroval. Samozřejmě, největší podíl na tom má jeho sňatek s občankou České republiky. Jak zdůraznil, díky tomu, že teď v České republice žije, musí se o Českou republiku zajímat.

Chtěl/a byste se více začlenit do života ve městě?

A. ne	6
B. ano	10
neodpovědělo	3

Co by Vám pomohlo k lepšímu začlenění se do života ve městě?(více možností)

A. práce	10
B. více kontaktu s místními občany	5
C. jiná možnost	2
neodpovědělo	3

Šest lidí by se více začlenit do života ve městě nechtělo, deset žadatelů by naopak více kontaktu přivítalo. Tři lidé na otázku neodpověděli.

Jako nejlepší možnost, jak se více začlenit do života ve městě, respondenti uváděli možnost pracovat. Lidé žádající v České republice o mezinárodní ochranu mohou legálně pracovat až po uplynutí doby jednoho roku. To je však pro většinu uprchlíků doba velmi dlouhá. Žadatelé tak vlastně po dobu jednoho roku nemohou dělat nic. Pouze se zabavit v rámci vlastních možností.

Setkala jsem se s mnoha případy (převážně Kazachů), kdy muži odjížděli, i na několik dní, za prací mimo uprchlický tábor. Často i do vzdálených míst v České republice. Ženy většinou zůstávají v pobytovém středisku a starají se o děti.

Pět lidí uvedlo, že by jim k lepšímu začlenění do dění ve městě pomohlo více kontaktu s místními občany. Toto je ale velmi složitá situace. Za brány pobytového

střediska se veřejnost dostane jen minimálně a pouze za konkrétním účelem. Jediná možnost, jak navázat kontakt s místními občany, je tedy mimo pobytové středisko.

Dva žadatelé by přivítali, kdyby se pořádaly společné akce a setkání uprchlíků a místních občanů.

Sledujete dění v Kostelci nad Orlicí?

A. ano	14
B. ne	4
neodpovědělo	1

Sledujete dění v České republice?

A. ano	15
B. ne	3
neodpovědělo	1

Sledujete dění ve vaší rodné zemi?

A. ano	9
B. ne	5
neodpovědělo	5

Čtrnáct lidí sleduje dění v Kostelci nad Orlicí, čtyři z žadatelů se o dění ve městě nezajímá. Jeden člověk na otázku neodpověděl.

Patnáct lidí sleduje dění v České republice. Tři žadatelé nesledují, co se v České republice děje a jeden člověk na otázku neodpověděl.

Devět lidí se zajímá o dění ve své rodné zemi, pět žadatelů nesleduje, co se děje v zemi odkud pocházejí. Pět lidí na otázku neodpovědělo.

Máte mezi občany České republiky známé, kamarády? (více možností)

A. ne	3
B. ano – v Kostelci nad Orlicí	9
C. ano – v jiném městě	15

Pokud máte mezi občany kamarády, můžete uvést přibližný počet?

Tři z žadatelů nemají mezi občany České republiky známé. Devět lidí odpovědělo, že zná někoho z Čechů v Kostelci nad Orlicí a patnáct žadatelů o mezinárodní ochranu uvedlo, že má známé i mimo město Kostelec nad Orlicí. Čtyři z nich pak má přátele jak v Kostelci nad Orlicí, tak i v jiném českém městě.

Počty Čechů, se kterými se klienti PoS přátelí, se velmi různí. Velice záleží, nakolik se dotýčný žadatel dostává do kontaktu s českými občany a samozřejmě také na mnoha dalších okolnostech, jako je například samotná osobnost konkrétního člověka. Zda-li je spíše introvertní nebo naopak lehce navazuje styky a kontakty s dalšími lidmi. Třiatřicetiletý muž, který se v České republice oženil s Češkou má mezi Čechy nejvíce přátel. V České republice je dva roky, avšak zná již kolem třiceti Čechů, převážně z Kostelce nad Orlicí a Rychnova nad Kněžnou. Zde je to jasně ovlivněno faktem, že je jeho manželka Češka. Má tak jednodušší přístup k české společnosti. Další je žena pocházející z Rumunska, která, jak už jsem uvedla dříve, žije na území České republiky mnoho let. Mezi občany Česka má kolem dvaceti známých a to v různých městech České republiky. Mladá žena, pocházející z Kazachstánu, která je v České republice přes rok, má mezi Čechy kolem deseti přátel, taktéž z různých měst České republiky. Muž ze Súdánu, který přišel do České republiky před dvěma roky, má mezi českými občany přibližně šest přátel. Čtyřiatřicetiletý muž, pocházející ze Srbska, který je na území Česka v rozmezí 1-6 měsíců, má mezi Čechy pět známých. Oproti němu, mladá žena z Kazachstánu, která je v České republice již po dobu tří let, má mezi Čechy tři přátele. Muž z Nigerie, který je v pobytovém středisku po dobu 1-6 měsíců, má mezi Čechy taktéž tři známé. Žena, pocházející z Kyrgyzstánu, jež je v České republice více jak rok, má také mezi obyvateli České republiky tři přátele.

Kromě Kostelce na Orlicí, kde žadatelé označili své známé a přátele – Čechy, jsou dalšími městy Mladá Boleslav, Praha, Brno, Teplice, Libochovice nad Ohří, Mladá Boleslav, Liberec, Ostrava, Častolovice, Rychnov nad Kněžnou, Úvaly u Prahy. Jak můžeme vidět, nejsou to pouze lokality, které jsou blízko samotnému pobytovému středisku v Kostelci nad Orlicí. Mnoho z žadatelů má české přátele i v městech, která jsou východním Čechám vzdálena.

Navštívil/a jste nějaké místo v České republice?

A. ne	0
B. ano	19

Všichni dotazovaní odpověděli, že již, kromě Kostelce nad Orlicí, navštívili nějaké jiné místo v České republice. V tomto směru se jedná především o akce, které organizovalo pobytové středisko a díky nimž mohli klienti poznávat Českou republiku. Avšak setkala jsem se i s mnohými žadateli, kteří sami „vycestovali“ z pobytového střediska. Mezi města, která lidé žádající o mezinárodní ochranu navštívili, se na první místo zařadila

Praha. Města, jež někteří z klientů PoS poznali, je také Brno, Ostrava, Libochovice, Most, Olomouc. Z dalších míst uvedu například Židovské město v Praze a Národní muzeum, které navštívil žadatel pocházející ze Súdánu. Muž, který uzavřel manželský sňatek s Češkou odpověděl, že po České republice hodně cestoval. Nadiktoval mi celou řadu míst, která navštívil. Uvedu zde například Nové město nad Metují, Bílina, Dobruška, Plzeň... U tohoto muže bylo z mnoha odpovědí velmi znát, že se do české společnosti již velkou částí integroval. Šestadvacetiletá žena pocházející z Kazachstánu navštívila ZOO a také uvedla, cituji: „Nějaký hrad“. Osmadvacetiletá žena pocházející z Kyrgyzstánu mi řekla, že již navštívila mnoho míst v České republice. Za všechny vyjmenovala hrad Potštejn a Pražský hrad. Žena, jež přišla do České republiky z Rumunska, odpověděla, že se zúčastnila asi všech zájezdů pobytového střediska.

Máte nějaké oblíbené místo/město v České republice?

A. ne	1
B. ano	17
neodpovědělo	1

Sedmnáct z žadatelů o mezinárodní ochranu má v České republice místo, které je pro ně nějakým způsobem zvláštní a které si oblíbili. Pouze jeden z dotazovaných na žádné své oblíbené místo v České republice nepřišel. Jeden člověk na tuto otázku neodpověděl.

Mezi tato místa v České republice mnoho dotazovaných uvádělo opět Prahu. Muž původem z Nigérie má rád především Národní muzeum v Praze. Muž ze Súdánu má taktéž v oblibě Prahu. Konkrétně Národní divadlo, které ho uchvátilo především svou výzdobou. Žena pocházející z Rumunska, která žije na území České republiky již několik let, jako svá oblíbená místa uvedla Prahu, Kostelec nad Orlicí, Libochovice, Teplice, Liberec a Brno. Další žadatelka označila za takové místo Karlův most. Oblíbené město osmnáctileté ženy, původem z Kazachstánu, je Hradec Králové.

Můžeme tedy vidět, že je mnoho míst v České republice, která si získala oblibu u lidí, kteří teprve v České republice žádají o mezinárodní ochranu.

Znáte nějakou „známou osobnost“ České republiky?

A. ano	15
B. ne	2
neodpovědělo	2

Patnáct klientů PoS odpovědělo, že znají nějakou „známou osobnost“ České republiky. Mohlo se jednat o kohokoliv. Herečku, zpěváka, politika, historickou postavu, spisovatele... Dva lidé si na nikoho známého nevzpomněli nebo žádnou slavnou osobnost České republiky neznají. Dva žadatelé na tuto otázku neodpověděli.

Někteří lidé pouze označili, že nějakou „známou osobnost“ České republiky znají, nicméně nikoho neuvedli. Zde jsou odpovědi těch, kteří určili konkrétní osobu. Tři lidé si vzpomněli na Karla Gotta. Dva lidé uvedli Václava Klause. Jeden člověk zná jméno Václava Havla. Mladá žena pocházející z Kazachstánu si vzpomněla na Ewu Farnou. Nejvíce „známých osobností“ uvedla žena, žijící v České republice dlouho a pochází z Rumunska a muž, původem z Konga, který se v České republice oženil. Tato žena zná například Mirka Topolánka, Jiřího Paroubka, Helenu Vondráčkovou, Karla Rodena, Jana Krause... Muž si vzpomněl také na Mirka Topolánka, Karla Gotta, Barboru Špotákovou, Dalibora Jandu nebo skupinu Olympic.

Jak je vidět, lidé, kteří se již nějakým způsobem aktivně „zapojili“ do českého prostředí, mají značnou vědomostní převahu nad těmi, kteří se s Českem teprve „setkávají“. U muže, který se oženil s Češkou, je vidět silný vliv české společnosti, do které se nenásilně začleňuje. Z rozhovoru s ním bylo znát, že přistupuje k České republice již trochu jinak, než ostatní žadatelé o azyl.

Z dotazníků a rozhovorů také můžeme vysledovat velký rozptyl odpovědí. Rozbíhají se do mnoha oblastí - politika, kultura, sport...

Účastníte se akcí pořádaných PoS?

A. ne, žádných akcí	1
B. ano, ale pouze v areálu PoS	1
C. ano, několika akcí	15
D. ano, téměř všech akcí	1
neodpovědělo	1

Sedmnáct z dotazovaných odpovědělo na otázku, zda-li se účastní akcí pořádaných pobytovým střediskem, kladně. Pouze muž pocházející ze Súdánu odpověděl záporně. Jeden člověk na tuto otázku neodpověděl vůbec.

Ze sedmnácti kladných odpovědí se patnáct žadatelů účastnilo několika akcí, které byly pořádány pobytovým střediskem. Jeden člověk se zúčastnil akcí, avšak pouze těch, které byly pořádány jen v rámci areálu pobytového střediska. Jeden člověk označil, že se zúčastnil téměř všech akcí.

Ne každý si uvědomuje, že jsou tyto akce velkou příležitostí k poznání českého prostředí a také lidí. Obojí napomáhá k lepšímu začlenění do nové společnosti.

Jakým jazykem se s lidmi v ČR dorozumíváte? (více možností)

A. česky	17
B. rusky	3
C. anglicky	8
D. francouzsky	1
E. jiná řeč	1

Sedmnáct z devatenácti žadatelů o azyl odpovědělo, že se v České republice dorozumívá pomocí češtiny. Převážně to byli lidé, kteří přišli do České republiky z Kazachstánu, Kyrgyzstánu nebo lidé, kteří mluví dalším ze slovanských jazyků a čeština jim je blízká. Naopak žadatelé, kteří přišli do České republiky z Afriky se dorozumívají s českou veřejností většinou anglicky nebo francouzsky. Muž pocházející ze Srbska uvedl, že se v České republice dorozumívá pomocí srbštiny.

Při svém pobytu jsem poznala, že se v těchto střediscích stává český jazyk svým způsobem „lingua franca“.

Co se Vám v ČR líbí? (více možností)

A. lidé a společnost	13
B. podnebí	2
C. řeč	1
D. jiná možnost	13

Nejvíce žadatelů odpovídalo, že se jim na České republice líbí lidé a společnost. Mnoho z nich se u této otázky rozpovídalo. Sedmatřicetiletý muž, pocházející ze Súdánu, má rád především to, jak jsou Češi vůči cizincům tolerantní. Muž, který přišel do České republiky z Konga, uvedl, že se mu na lidech a společnosti v České republice líbí, jak tu jsou ženy komunikativní a spontánní. Třiačtyřicetiletý muž ze Srbska uvedl, že se mu v České republice líbí především ženy. I taková byla odpověď na otázku z dotazníku.

Co se Vám v ČR nelíbí? (více možností)

A. lidé a společnost	0
B. podnebí	9
C. řeč	1
D. jiná možnost	5
neodpovědělo	5

Z devatenácti dotazovaných na tuto otázku neodpovědělo pět lidí. Devět odpovědělo, že se jim v České republice nelíbí především počasí, jeden člověk nemá rád češtinu a pět lidí uvedlo jako odpověď jinou možnost, než byla v nabídce. Často jsem se setkala s tím, že se žadatelům o mezinárodní ochranu nelíbí především chladné počasí a zima, které zde je. Tři lidé ještě odpověděli, že v České republice moc prší. Ženě z Kyrgyzstánu se nelíbí především chování k cizincům ze strany české společnosti. Podobně se vyjádřila i žena z Kazachstánu, která uvedla jako negativní věc na České republice rasismus. Naopak, muž z Nigerie se u této otázky rozpovídal a řekl, že jsou podle něho Češi otevření a přátelští lidé. Potvrdil také, že se, jako „černoch“, dosud v České republice nesetkal s rasismem. Osmapadesátiletá žena uvedla, že se jí nelíbí zdlouhavost azylové procedury.

Pokud jste svobodný/á , vzal/a byste si za manžela/ku Čecha/Češku?

A. ne, nikdy	0
B. spíše ne, dávám přednost své národnosti	0
C. nevadilo by mi to	6
D. ano, chci si vzít za manžela/ku pouze Čecha/Češku	2
vdaná/ženatý	10
neodpovědělo	1

Šesti žadatelům, kteří jsou svobodní a odpověděli na tuto otázku, by nevadilo vzít si za partnera/ku občana České republiky. Dva žadatelé o azyl by si chtěli vzít za muže/ženu pouze občana České republiky. Jeden člověk se zdržel odpovědi, deset lidí bylo vdaných/ ženatých.

Třiatřicetiletý muž z Konga, který je na území Česka více jak dva roky, se za Česku oženil. Jak jsem již uvedla dříve, právě tento muž byl jedním z dotazovaných, u kterého je integrace do české společnosti velmi zřetelná.

Pokud máte děti, mluví česky?

A. ne, vůbec	2
B. pouze pár slov, vět	5
C. ano, mluví dobře česky	3
nemá děti	9

Devět z devatenácti dotazovaných nemá děti, tudíž na tuto otázku neodpovědělo. Pět žadatelů o azyl má děti, které česky umí pouze pár slov nebo základních vět. Dva lidé

uvedli, že jejich děti nemluví česky vůbec. Tři dotazovaní pak odpověděli, že jejich děti mluví česky již dobře.

Zde záleží především na tom, jak dlouho jsou děti žadatelů v České republice. Velkou mírou pak pomáhá i povinná školní docházka. Jak vyrovnávací třída v PoS, kde se děti učí základům češtiny, tak povinná docházka do základní školy v Kostelci nad Orlicí.

Pokud máte děti, mají kontakt s českou společností?

A. ne, vůbec	2
B. ano, ale pouze náhodně	2
C. ano, navštěvují školu v ČR, ale jinak se s českými dětmi nestýkají	0
D. ano, navštěvují školu v ČR a mají kamarády mezi českými dětmi	3
nemá děti	9
neodpovědělo	3

U dvou ze sedmi žadatelů, kteří odpověděli na tuto otázku, děti nemají vůbec žádný kontakt s českou společností. Dva lidé odpověděli, že jejich děti kontakt s českou společností mají, avšak pouze náhodně. Tři dotazovaní mají děti, které navštěvují školu v České republice a mají mezi českými dětmi kamarády. Nikdo neodpověděl, že by jejich děti navštěvovaly českou školu, ale přitom se s dětmi z České republiky nestýkaly.

Pokud dostanete v ČR azyl, chtěl/a byste tu žít i nadále?

A. ano	19
B. ne	0
C. ještě nevím	0

U této otázky všech devatenáct dotazovaných odpovědělo kladně. Všichni žadatelé by v případě udělení azylu chtěli zůstat v České republice.

Stav?

A. svobodný/svobodná	9
B. ženatý/vdaná	10

Z celkového počtu dotazovaných bylo devět svobodných a deset ženatých/vdaných.

ZÁVĚR

Závěrem své práce musím nejdříve konstatovat, že můj pobyt v uprchlickém táboře celkově změnil můj pohled na azylovou problematiku. Doposud pouze teoretické znalosti jsem si ověřila v praxi. Zjistila jsem, že tato oblast je velice různorodá a nedá se jednoduše popsat. I v rámci svého krátkého terénního výzkumu jsem zjistila obsáhlost a náročnost, jakou „uprchlická otázka“ je. Oproti teorii, kterou jsem k této problematice znala z literatury, se praxe ukázala rozmanitější, různorodější a hlavně složitější. Jednoduše řečeno: „Každý člověk, jiný osud“. Díky svému výzkumu jsem osobně poznala mnoho lidí z různých částí světa. Jejich pobyt v PoS a eventuální udělený azyl může změnit jejich život, většinou k lepšímu.

K vlastní integraci žadatelů lze díky mému výzkumu říci, že integrace probíhá. Její úroveň a kvalita závisí na několika základních bodech:

1. Vlastní přístup žadatelů

Dle mého, nejdůležitějším faktorem je při integraci znalost jazyka. Za dobu mého pobytu v uprchlickém táboře v Kostelci nad Orlicí jsem se setkala se spousty žadatelů o azyl, kteří perfektně mluvili česky a tím pádem by neměli mít problém se začlenit do české společnosti. Díky snaze o znalost českého jazyka se postupně seznamují s novým prostředím a českou společností. Na druhou stranu se mi zdá, že někteří z klientů PoS o začlenění neprojevovali veliký zájem. Převážně se jednalo o skupiny lidí, které spojuje jazyk a podobný, pro nás ale odlišný, způsob života. Tito lidé se trochu izolují a nemají takovou potřebu kontaktu s českou populací.

2. Země původu, odkud do České republiky přišli

Na základě svého terénního výzkumu si myslím, že při procesu integrace hraje podstatnou roli země původu žadatelů. Lépe se začleňuje do společnosti cizinec například z Ukrajiny než člověk pocházející ze Středního východu. Neplatí to samozřejmě ve všech případech. Velkou roli hraje při integraci náboženství a zažitý způsob života. I přes snahu některých uchazečů se, dle mého, nebudou nikdy moci zcela začlenit do české společnosti.

3. Věková kategorie

Díky svému působení v dětském středisku v PoS se domnívám, že se snáze integrují děti než dospělí. Především díky povinné školní docházce, pravidelnému používání českého jazyka a kontaktu s vnějším okolím. Dospělí si musí najít vlastní cestu. O to je to těžší.

4. Rozdílnost pohlaví

Otázka integrace je také rozdílná v případě žadatelů – žadatelek. Jak jsem mohla osobně pozorovat, hlavně ženy z určitých oblastí světa mají z mého pohledu v některých případech proces integrace „složitější“. Opět je to otázka tradiční „kultury“ a tamního způsobu života.

5. Přístup ze strany imigrační země

V neposlední řadě bych chtěla poukázat na důležitost přístupu „hostitelské země“. V České republice je problematika azylu a uprchlictví zakotvena v zákoně. Avšak jak jsem poznala, praxe je složitější a důležitý je hlavně přístup samotných občanů, kteří přijdou s žadatelem do kontaktu. Podstatnou roli hrají také neziskové organizace a lidé, kteří se o danou problematiku aktivně zajímají.

Uprchlíci jsou velmi specifická kategorie lidí. Většina z těch, kteří jsou v pobytových střediscích, jsou v České republice pouze dočasně, přechodně. Jen malému počtu žadatelů je mezinárodní ochrana udělena a mohou v České republice legálně zůstat. Je to pak těžká práce „integrovat“ žadatele o azyl, když není jisté, že v České republice do budoucna zůstanou. Oproti tomu integrační střediska (např. Integrační středisko Zastávka, které jsem měla možnost během mého pobytu navštívit) mohou počítat s tím, že lidé, kteří v takovém zařízení pobývají, v České republice žít budou. Ne, že by tento fakt integraci do české společnosti ulehčoval, avšak práce s těmito lidmi už má jasný cíl, který je viditelný. Tito lidé se českému jazyku a našim zvykům a poznávání České společnosti a obecně České republiky neučí jen z toho důvodu, že je to zajímavá a „možná tu někdy v budoucnu najdou vysněný azyl“, ale především proto, že mezinárodní ochranu dostali a stali se občany České republiky. Drtivá většina žadatelů o mezinárodní ochranu by se chtěla v České republice usadit natrvalo. Poté, co však dostanou negativní stanovisko ohledně udělení azylu, jsou silně zklamáni. Z jejich pohledu asi právem. Negativní vyřízení žádosti o azyl je také

problém pro děti. Ve většině případech si, díky školní docházce a znalosti jazyka, vytvoří určité vazby a získají nové kamarády. Následný odchod je pro ně o to citelnější.

Integrace není v žádném případě jen jednosměrný proces, kde se učí pouze „nově příchozí“. Chceme-li, aby byla integrace úspěšná, musí se na ní podílet obě strany. Jak imigranti, tak vlastní občané daného státu. Tak jako tak, integrace je složitý proces a u lidí jako jsou uprchlíci, kteří mají mnohdy jen nejasnou budoucnost, o to složitější.

Díky svému výzkumu mohu za sebe s jistotou říci, že tito lidé pouze v České republice o něco nežádají, ale i kus něčeho svého dávají.

Seznam použitých zdrojů

1. BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 347 s. ISBN 80-7325-020-9.
2. BAUBÖCK, R. *The Interaction of immigrants*. In: Tollarová, Blanka. *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* 4.odst.
3. Brožura *Pobytové středisko Kostelec nad Orlicí*. 2002
4. Brožura *Správa uprchlických zařízení MV ČR*
5. *Český statistický úřad* [online]. C2009 [cit.2009-01-12]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_rizeni_azyl>
6. DRBOHLAV, Dušan. *Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt*. In: Šišková, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: My a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha 2001, s. 17-30
7. FREIOVÁ, Michaela. *Uprchlická otázka a my*. Praha : Občanský institut, 1993. 43 s. ISBN 80-900190-6-4.
8. HECKMANN, F. *Integration policies in Europe: National differences and/or convergence?* In: Tollarová, Blanka. *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* 3.odst
9. Horáková, Milada. *Zaměstnávání cizinců v České republice* [online]. 2001. [cit. 2007-11-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.vupsv.cz/Hor-So.pdf>>
10. HUGUES, Robert. *Culture of Complaint. The Fraying of America*. In: Barša, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno 2003, s. 5
11. *Ministerstvo vnitra České republiky; Azyl a migrace* [online]. C2005 [cit.2008-09-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/ministerstvo/suz/kostelec.html>>
12. *Město Kostelec nad Orlicí* [online]. C2000-2009 [cit.2008-10-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.kostelecno.cz/mesto/zakladni-informace>>
13. SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci : Esej o multietnické společnosti*. Praha : Dokořán, 2005. 134 s. ISBN 80-7363-022-2.

14. *Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra* [online]. [cit.2009-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.suz.cz>>
15. ŠIŠKOVÁ, Tatjana, et al. *Menšiny a migranti v České republice : My a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha : Portál, 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.
16. ŠIŠKOVÁ, Tatjana, et al. *Výchova k toleranci a proti rasismu : Sborník*. Praha : Portál, 1998. 203 s. ISBN 80-7178-258-8.
17. TESAŘ, Filip. Bosňáci. In: Šišková, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: My a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha 2001, s. 63-72
18. TOLLAROVÁ, Blanka. *Integrace cizinců v Česku: pluralita, nebo asimilace?* [online]. C2006 [cit.2009-01-10]. 107 odst. Dostupný z WWW: <<http://www.biograf.org/clanvcfiokky/clanek.php?clanek=v3902>>
19. *Úmluva o právním postavení uprchlíků* [online]. C2001-2008 [cit.2009-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.unhcr.cz/dokumenty/umluva-postaveni-uprchliku.pdf>>

Seznam ostatních zdrojů

1. Baršová, Andrea; Barša, Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát* [online]. C2005 [cit.2008-11-07]. Dostupný z WWW: <http://www.kap.zcu.cz/opory/studijni_texty/pristehovalectvi.pdf>
2. Centrum pro integraci cizinců o.s. [online]. C2009 [cit.2009-01-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.cicpraha.org>>
3. COUSSEYOVÁ, Mary. *Rámec integrační politiky*. Praha : Rada Evropy, 2000. 54 s. ISBN 92-871-4341-2.
4. *Europeum* [online]. [cit.2009-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.europeum.org/>>
5. Frouzová, Magdaléna (ed). *Mříže v ráji*. Praha : Vyšehrad, 2006. 173 s. ISBN 80-7021-847-9
6. MAREŠ, Miroslav, et al. *Etnické menšiny a česká politika : Analýza stranických přístupů k etnické a imigrační politice po roce 1989*. Brno :

Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. 139 s. ISBN 80-7325-050-0.

7. Multikulturní centrum Praha, o.s. *Cizinci, naši a média*. Praha : Multikulturní centrum Praha, 2007. 106 s. ISBN 80-239-8475-6
8. Multikulturní centrum Praha, o.s. *Nečitelní cizinci – Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku*. Praha : Multikulturní centrum Praha, 2003. 94 s. ISBN 80-239-1137-6
9. NIESEN, Jan. *Rozmanitost a soudržnost : nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin*. Praha : Rada Evropy, 2000. 115s. ISBN 92-871-4345-5.
10. SCRUTON, Roger. *Imigrace, multikulturalismus a nutnost bránit národní stát*. Praha : Občanský institut, 2006. 15 s. ISBN 80-86972-08-9.
11. *Slovo 21* [online]. C2005 [cit.2008-09-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.slovo21.cz/index.php?id=uvod>>
12. *UHNCR* [online]. C2001-2008 [cit.2008-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.unhcr.cz>>

Seznam zkratek

CIC	Centrum pro pomoc cizinců
ČR	Česká republika
OPU	Organizace pro pomoc uprchlíkům
PoS	Pobytové středisko
PPU	Poradna pro uprchlíky
IGCR	Mezivládní komise pro uprchlíky
UNRRA	Administrace Spojených národů pro pomoc a obnovu
IRO	Mezinárodní uprchlická organizace
OSN	Organizace spojených národů
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
ČSR	Československá republika
SFRJ	Socialistická federativní republika Jugoslávie
USA	Spojené státy americké

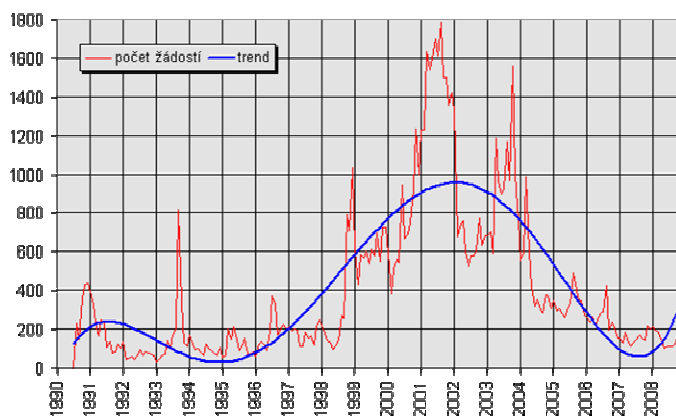
PŘÍLOHY

Příloha číslo I. Počet žadatelů o mezinárodní ochranu podle roků a měsíců zahájení řízení červenec 1990 - listopad 2008

měsíc	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
leden		395	138	30	172	55	57	212	219	602
únor		330	39	45	125	65	125	191	175	430
březen		233	45	65	97	201	138	201	144	583
duben		165	61	71	100	147	118	193	127	569
květen		248	39	141	80	211	89	114	96	604
červen		235	64	101	64	150	187	115	120	537
červenec	1	104	95	169	121	89	372	185	142	611
srpen	231	137	67	198	95	118	332	151	273	581
září	146	77	82	814	90	155	171	168	252	699
říjen	355	80	76	334	70	69	198	119	791	551
listopad	432	122	70	129	65	73	226	210	711	724

měsíc	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem
leden	593	1228	1334	686	552	346	262	153	212	7 246
únor	384	1228	679	704	588	297	235	130	188	5 958
březen	514	1635	726	588	988	307	263	181	182	7 091
duben	559	1539	762	1187	603	280	218	130	137	6 966
květen	545	1600	604	964	420	261	246	114	98	6 474
červen	944	1698	525	899	317	312	286	138	114	6 806
červenec	666	1614	580	925	354	330	292	148	115	6 913
srpen	691	1780	579	1167	300	489	426	172	113	7 900
září	749	1497	610	965	282	432	193	151	121	7 654
říjen	919	1498	773	1557	378	348	235	142	176	8 669
listopad	1232	1355	630	997	370	348	208	216	117	8 235

<http://www.unhcr.cz/dokumenty/0811Cz.xls>

<http://www.unhcr.cz/dokumenty/0811Cz.xls>

Příloha číslo II. Žádost o umožnění praxe

Správa uprchlických zařízení

Ministerstva vnitra

pošt. schr. 21/UT, 170 34 Praha 7, tel.: 974827118, fax: 974827280

Počet listů: 1

Paní
Magda Jurášková
Sopotnice 355
561 15 Sopotnice

VAŠE ČÍSLO JEDNACÍ

NAŠE ČÍSLO JEDNACÍ
UT-30-39/2008

VYŘIZUJE/TELEFON

Hampalová/974 827130

PRAHA

19.5.2008

Žádost o umožnění praxe

Vážená paní Jurášková,

vyhovuji Vaší žádosti o umožnění praxe v PoS Kostelec nad Orlicí v měsících červenci a srpnu. Její rozsah a stanovení konkrétních termínů ponechávám na Vaší domluvě s tamními vedoucími pracovníky. Při nástupu na praxi se prokažte tímto povolením a platným osobním dokladem.

Beru na vědomí Váš záměr uskutečnit v PoS Kostelec nad Orlicí sběr dat pro potřeby Vaší bakalářské práce formou pozorování a polostrukturovaných rozhovorů. Než je provedete, zašlete mi, prosím, ke schválení osnovu připravených rozhovorů.

S pozdravem

Mgr. Petr Pondělíček
vedoucí
odboru práce s klienty

Rozdělovník

PoS Kostelec nad Orlicí

Příloha číslo III. Dotazník v českém jazyce

Dobrý den,

jmenuji se Magda Jurášková a jsem studentkou 3.ročníku sociální antropologie na Univerzitě Pardubice.

Ve vašem pobytovém středisku jsem nyní po druhé jako praktikantka. V červenci letošního roku jste se se mnou již mohli setkat v prostorách Pobytového Střediska Kostelec nad Orlicí, ale nejvíce jsem pomáhala v dětském centru.

Ve své závěrečné práci na vysoké škole se zabývám „integrací žadatelů o azyl do české společnosti“. Ráda bych Vás proto poprosila, zda byste mohl/a vyplnit následující dotazník, který bude použit k mé studijní práci a velice mi pomůže objasnit problematiku, jíž se zabývám.

Dotazník je anonymní, bez osobních údajů. Kdyby se Vám i přes to zdála některá z otázek moc osobní nebo Vám byla nepříjemná, nemusíte na ni odpovídat.

Děkuji mnohokrát za spolupráci.

Následující otázky jsou POVINNÉ. Prosím vyplňte vždy pouze jednu možnost, která se nejvíce shoduje s vaším názorem:

1. Pohlaví?

a) muž

b) žena

2. Jak dlouho pobýváte na území České republiky?

a) méně než 1 měsíc

b) 1-6 měsíců

c) 6 měsíců – 1 rok

d) více jak 1 rok

3. Do Kostelce nad Orlicí jste přišel/a

a) sama

b) s rodinou

c) s přáteli

d) jiná možnost (prosím uveďte)

4. Učíte se českému jazyku?

a) ano

b) ne

5. Pokud se neučíte česky, proč?

a) nepotřebuji umět česky

b) nelíbí se mi český jazyk

c) čeština je moc těžký jazyk

d) jiná možnost (uveďte prosím proč)

6. Pokud se učíte česky:

I. Jak často?

a) pravidelně

b) pouze občas

II. Proč?

a) ze zájmu

b) kvůli práci

c) abych se domluvil/a

d) jiná možnost (uveďte prosím jaká)

III. Kde?

a) sám

b) na kurzu v Pobytovém středisku Kostelec nad Orlicí

c) jiná možnost (uveďte prosím jaká)

7. Pokud se učíte česky, dorozumíte se?

a) vůbec se ještě nedorozumím

b) jde mi spíše konverzace

c) jde mi spíše gramatika

d) znám pouze základní fráze

e) mluvím česky dobře

8. Je pro Vás čeština těžká?

a) NE

b) ANO

a) ANO, těžká je pro mne spíše výslovnost

b) ANO, těžká je pro mne spíše gramatika

9. Účastníte se akcí a života ve městě? (můžete označit více možností)

a) NE

b) ANO, kulturních akcí

c) ANO, sportovních akcí

d) ANO, navštěvuji hospody, restaurace

e) ANO, jiné akce (uveďte prosím jaké)

10. Chtěl/a byste se více začlenit do života ve městě?

a) NE

b) ANO (uveďte prosím jak)

11. Co by Vám pomohlo k lepšímu začlenění se do života ve městě?

a) práce

b) více kontaktu s místními občany

c) jiná možnost (uveďte prosím jaká)

12. Sledujete dění v Kostelci nad Orlicí?

a) ano

b) ne

13. Sledujete dění v České republice?

a) ano

b) ne

14. Sledujete dění ve vaší rodné zemi?

a) ano

b) ne

15. Máte mezi občany České republiky známé, kamarády? (můžete označit více možností)

- a) NE
- b) ANO – v Kostelci nad Orlicí
- c) ANO – v jiném městě (uveďte prosím v jakém)

16. Pokud máte mezi občany kamarády, můžete uvést přibližný počet?

17. Navštívil/a jste nějaké místo v České republice? (například město, hrad, zámek, pohorie, památku)

- a) NE
- b) ANO - uveďte prosím jaké

18. Máte nějaké oblíbené místo/město v České republice?

- a) NE
- b) ANO – uveďte prosím jaké

19. Znáte nějakou „známou osobnost“ České republiky? (například herečka, zpěvák, politik...)

- a) NE
- b) ANO – uveďte prosím jméno

20. Účastníte se akcí pořádaných Pobytovým střediskem Kostelec nad Orlicí?

- a) NE, žádných akcí jsem se nezúčastnil/a
- b) ANO, ale pouze v rámci areálu Pobytového střediska Kostelec nad Orlicí

c) ANO, několika akcí jsem se zúčastnil/a

d) ANO, zúčastnil/a jsem se téměř všech akcí

21. Jakým jazykem se s lidmi v České republice dorozumíváte? (můžete zvolit i více možností)

- a) česky
- b) rusky
- c) anglicky
- d) francouzsky
- e) jiná řeč (uveďte prosím jakou)

22. Co se Vám v České republice líbí? (můžete označit více možností)

- a) lidé a společnost
- b) podnebí
- c) řeč
- d) jiná možnost (uveďte prosím, co se Vám líbí)

23. Co se Vám v České republice nelíbí? (můžete označit více možností)

- a) lidé a společnost
- b) podnebí
- c) řeč
- d) jiná možnost (uveďte prosím, co se Vám nelíbí)

24. Pokud jste svobodný/svobodná, vzal/a byste si za manžela/ku Čecha/Češku?

- a) NE, nikdy

- b) spíše NE, dávám přednost partnerovi/ce své národnosti
- c) nevadilo by mi to
- d) ANO, chci si vzít za manžela/ku pouze Čecha/Češku

25. Pokud máte děti, mluví česky?

- a) NE, vůbec
- b) pouze pár slov, vět
- c) ANO, mluví česky dobře

26. Pokud máte děti, mají kontakt s českou společností?

- a) NE, vůbec se s českou společností nedostanou do styku
- b) ANO, ale pouze náhodně
- c) ANO, navštěvují školu v České republice, ale jinak se s českými dětmi nestýkají
- d) ANO, navštěvují školu v České republice a mají kamarády mezi českými dětmi

27. Pokud dostanete v České republice azyl, chtěl/s byste tu žít i nadále?

- a) ano
- b) ne
- c) ještě nevím

2. Stav?

- a) svobodná / svobodný
- b) vdaná / ženatý

3. Země původu? (prosím uveďte)

Následující otázky jsou NEPOVINNÉ a pouze DOBROVOLNÉ, budu však velmi ráda, když je vyplníte:

1. Rok narození? (prosím uveďte)

Příloha číslo IV. Dotazník v ruském jazyce

Здравствуйте.

Меня зовут Магда Юрашкова, я учусь на третьем курсе Пардубицкого университета по специальности «Социальная антропология».

В вашем приёмном центре для беженцев я уже второй раз как практикантка. В июле этого года вы могли встретиться со мной в Центре для беженцев г.Костелец над Орлицей, но больше всего я помогала в детском центре.

Тема моей курсовой работы в университете связана с «интеграцией беженцев в чешском обществе». В связи с этим я хотела бы попросить вас выполнить анкету, которую я использую в своей итоговой работе при объяснении проблематики, интересующей меня.

Анкета анонимная, без личных данных. Если же вопросы покажутся вам слишком личные или неприятные, можете на них не отвечать.

Благодарю

вас за сотрудничество.

Следующие вопросы являются ОБЯЗАТЕЛЬНЫМИ.

Пожалуйста, выберите только один из вариантов, который наиболее близок к вашему мнению:

1. Пол
  - а) мужчина
  - б) женщина
2. Как долго вы пребываете на территории Чешской республики?
  - а) меньше 1 месяца
  - б) 1-6 месяцев
  - в) 6 месяцев – 1 год
  - г) больше 1 года
3. В Костелец над Орлицей вы приехал/а
  - а) сама
  - б) с семьёй
  - в) с друзьями
  - г) другой вариант (впишите)
4. Вы учите чешский язык?
  - а) да
  - б) нет
5. Если вы не учите чешский язык, то почему?
  - а) чешский язык мне не нужен

- б) чешский язык мне не нравится
- в) чешский – очень тяжёлый язык
- г) другой вариант (впишите)

6. Если вы учите чешский язык:

I. Как часто?

- а) регулярно
- б) иногда

II. Почему?

- а) из интереса
- б) ради работы
- в) чтобы уметь договориться
- г) другой вариант (впишите)

III. Где?

- а) сам
- б) на курсах в Центре для беженцев г. Костелец

над Орлицей

- в) другой вариант (впишите)

7. Если же учите чешский, можете объяснить?

- а) ещё совсем не понимаю
- б) на разговорном уровне
- в) с грамматической точки зрения
- г) знаю лишь начальные фразы

д) говорю по-чешски хорошо

8. Чешский язык тяжелый для вас?

- а) нет
- б) да
- в) да, трудности с произношением
- г) да, трудная грамматика

9) Принимаете ли вы участие в жизни города? (можете отметить больше вариантов)

- а) нет
- б) да, в культурных акциях
- в) да, в спортивных акциях
- в) да, посещаю бары и рестораны
- г) да, другие мероприятия (впишите)

10) Хотите ли вы принимать больше участия в жизни города?

- а) нет
- б) да (впишите каким образом)

11) Что бы вам помогло внедриться в жизнь города?

- а) работа
- б) больше контактов с местными жителями
- в) другой вариант

12) Следите ли за событиями в г. Костелец над Орлицей?

- а) да

б) нет

13) Следите ли за событиями в Чешской республике?

а) да

б) нет

14) Следите ли за событиями в родной стране?

а) да

б) нет

15) Имеете ли вы среди граждан ЧР знакомых, друзей? (можете отметить больше вариантов)

а) нет

б) да, в Костельце над Орлицей

в) да, в другом городе (в каком?)

16) Если же у вас есть друзья среди граждан ЧР, напишите их количество.

17) Посетили ли вы какое-нибудь место в ЧР? (город, замок, дворец, горы, памятники)

а) нет

б) да (какие?)

18) Есть ли у вас любимое место или город в ЧР?

а) нет

б) да (а именно?)

19) Знаете ли вы кого-нибудь из знаменитых людей ЧР?

(актёр, певец, политик...)

а) нет

б) да (назовите)

20) Принимаете ли вы участие в мероприятиях Центра для беженцев Костельца над Орлицей?

а) нет

б) да, но только на территории Центра для беженцев Костельца над Орлицей

в) да, принял/а участие в нескольких мероприятиях

г) да, принял/а участие во всех мероприятиях

21) Какой язык вы используете для общения с людьми в ЧР? (можете выбрать больше вариантов)

а) чешский

б) русский

в) английский

г) французский

д) другой язык (какой?)

22) Что вам нравится в ЧР? (можете выбрать больше вариантов)

а) люди и общество

б) климат

в) язык

г) другой вариант (а именно?)

23) Что вам не нравится в ЧР? (можете выбрать больше вариантов)

а) люди и общество

б) климат

в) язык

г) другой вариант (а именно?)

24) Если вы не состоите в браке, хотели бы вы жениться на чешке/выйти замуж за чеха?

а) нет, никогда

б) скорее всего нет, отдаю предпочтение партнёру/ше своей национальности

в) не имеет значения для меня

г) да, хотел/а бы вступить в брак только с гражданином/гражданкой ЧР

25) Если у вас есть дети, говорят ли они по-чешски?

а) нет, совсем

б) только несколько слов, предложений

в) да, говорит по-чешски хорошо

26) Если у вас есть дети, имеют ли они контакт с чешским обществом?

а) нет, совсем

б) да, иногда

в) да, посещают чешскую школу, но других контактов с чешскими детьми нет

г) да, посещают чешскую школу и имеют друзей среди чешских детей

27) Если вам предоставят убежище в ЧР, хотели бы вы здесь остаться?

а) да

б) нет

в) пока не знаю

Следующие вопросы не являются обязательными, только ДОБРОВОЛЬНЫМИ.

Буду вам благодарна за ответы, которые помогут мне в рассмотрении данной темы.

1. Дата вашего рождения?

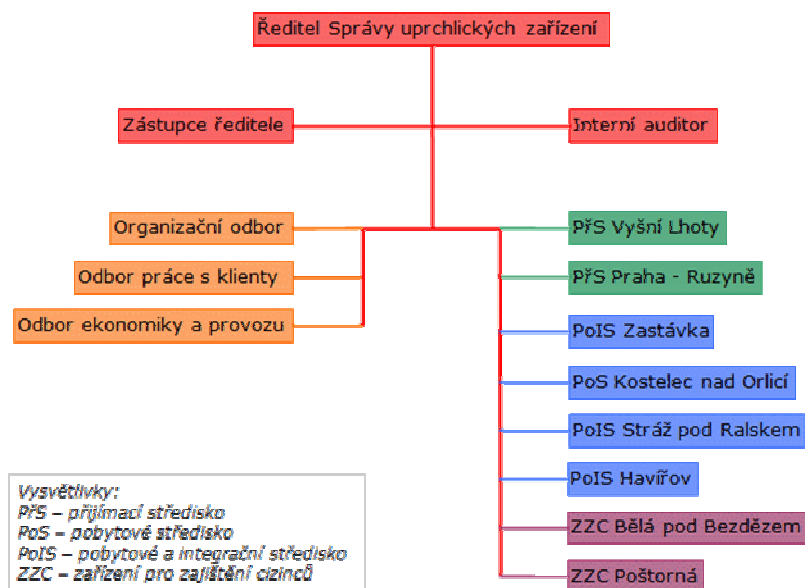
2. Семейное положение?

а) не замужем/холост

б) замужем/женат

3. Место рождения?

Příloha číslo V. Organizační struktura SUZ (<http://www.suz.cz>)

Příloha číslo VI. Plánek areálu PoS (<http://www.suz.cz>)

1. Výtvarná dílna

2. KD Rabštejn - Den hudby bez hranic

3. Vyrovnávací třída

3. PoS Kostelec nad Orlicí

den hudby bez hranic
den hudby bez hranic

THE WOMAN
SAXIK DO
EVERY
S O NG
VENI SAM A
MORI A N

SPRAVA UPRCHLICKÝCH ZAŘÍZENÍ
MINISTERSTVA VNITRA

- * Koncert Dechového orchestru Hradec Králové
- * 5.9.2008 od 17.00 v kulturním domě Rabštejn v Kostelci nad Orlicí
- * Pořádá PoS Kostelec nad Orlicí SUZ MV ČR

Jste srdečně zváni !

Příloha číslo IX. Plakát „Výstava Angely Furis“

Správa uprchlických zařízení
Ministerstva vnitra
Pobytové středisko Kostelec nad Orlicí

si Vás dovoluje pozvat
na slavnostní zakončení výstavy

Angely Furis,

které proběhne

dne 29. ledna 2009 ve 14.30

v Městské knihovně v Kostelci nad Orlicí.

Připraven je doprovodný program.